

**”OPE, MITEN MUSTA VOIS TULLA LAULAJA?”
MUSIIKINOPETTAJIEN VALMIUDET OHJATA MUUSIKON
AMMATTIA TAVOITTELEVAA OPPILASTA**

Tiina Nyssönen
Kandidaatintutkielma
Musiikkikasvatus
Jyväskylän yliopisto
Kevätlukukausi 2020

JYVÄSKYLÄN YLIOPISTO

Tiedekunta Humanistis-yhteiskuntatieteellinen tiedekunta	Laitos Musiikin, taiteen ja kulttuurin tutkimuksen laitos
Tekijä Tiina Nyysönen	
Työn nimi ”Ope, miten musta vois tulla laulaja?” Musiikinopettajien valmiudet ohjata muusikon ammattia tavoittelevaa oppilasta	
Oppiaine Musiikkikasvatus	Työn laji Kandidaatin tutkielma
Aika Kevätlukukausi 2020	Sivumäärä 33
Tiivistelmä <p>Selvitin tässä tutkimuksessa, miten musiikinopettajat voivat ohjata muusikon ammattia tavoittelevaa oppilasta. Tutkimusaiheeni valikoitui omien henkilökohtaisten kokemusteni pohjalta, sillä jäin lukio- ja peruskouluajoina vaille laajaa tietämystä musiikkialan eri koulutusvaihtoehdoista. Tämä tutkielma on kirjallisuuskatsaus eri aineistoihin. Pohjustan tutkimusaiheeni toisessa luvussa käsittelemällä musiikkialaa yleensä sekä määrittelemällä muusikon terminä ja ammattina. Kolmannessa luvussa käsittelemän muusikon koulutusvaihtoehtoja Suomessa ja sitä, miten musiikin koulutuksesta sijoitutaan. Neljäs luku pureutuu koulumaailmaan ja siihen, mitä ohjeita perusopetuksen ja lukion opetussuunnitelmat antavat musiikinopettajalle muusikon ammattia tavoittelevan oppilaan ohjaukseen, ja mikä on opinto-ohjauksen rooli.</p> <p>Tutkielmani toi esille sen, että musiikinopettajat voivat ohjata muusikon ammattia tavoittelevaa oppilasta monin eri tavoin. Musiikinopettajien rooli muusikon ammattia tavoittelevan oppilaan ohjauksessa on merkittävä ja voi joissain tapauksissa olla jopa ratkaisevan tärkeä. Musiikinopettajien kannattaa ohjata oppilasta taiteen perusopetuksen tai muun musiikillisen harrastuneisuuden pariin. Musiikinopettajan kannattaa myös ottaa selvää musiikkialan eri koulutusvaihtoehdoista. On tärkeää, että musiikinopettajat tuovat esille ammattiin liittyviä realiteetteja ja ominaispiirteitä, ja näin rikkovat alaan liittyviä stereotyyppioita ja illuusioita, joita esimerkiksi media voi luoda. Musiikinopettajan täytyy olla myös rehti palautteen antaja eli antaa oppilalle rehellistä palautetta kehitettävistä ja hyvistä ominaisuuksista, mitä tulee musiikillisiin taitoihin. Musiikinopettajien kannattaa tehdä vahvaa yhteistyötä opinto-ohjaajien kanssa, sillä niin voidaan varmistaa se, että oppilaan ohjaus olisi mahdollisimman laadukasta. Perusopetuksen ja lukion opetussuunnitelmien musiikin oppiainekohtaisissa ohjeistuksissa ei ollut konkreettista ohjeistusta siitä, miten ohjata muusikon ammattia tavoittelevaa oppilasta. Opetussuunnitelmien yleisissä ohjeissa oli kuitenkin ohjeita, joita noudattamalla myös muusikon ammatista kiinnostuneella nuorella pitäisi olla mahdollisimman hyvät edellytykset suunnitella koulutuspolkuaan ja uraansa musiikin parissa. Musiikinopettajan siis kannattaa ehdottomasti ottaa huomioon nämä yleiset ohjeet omassa opetuksessaan ja käsitellä niitä siten, miten ne hyödyttäisivät muusikon ammattiin pyrkivää.</p> <p>Jatkotutkimusaiheita tälle tutkielmalle olisi esimerkiksi se, miten musiikinopettajat noudattavat opetussuunnitelmien yleisiä ohjeita? Jäävätkö yleiset ohjeet oppiainekohtaisten tavoitteiden ja sisältöjen varjoon? Olisi myös mielenkiintoista selvittää, kuinka yleistä on, että musiikkialasta kiinnostuneet ovat kokeneet saaneensa puutteellista opinto-ohjausta. Rajasin tutkielman ulkopuolelle erikoislukioiden ja -luokkien, sillä tutkimusalueeni olisi kasvanut muuten liian suureksi.</p>	
Asiasanat – muusikko, musiikkiala, koulutus, musiikinopetus, opinto-ohjaus	
Säilytyspaikka Jyväskylän yliopisto	
Muita tietoja	

Sisällysluettelo

1	JOHDANTO	4
2	MUSIIKKI AMMATTINA	5
3	MUUSIKON KOULUTUSVAIHTOEHDOT SUOMESSA	8
3.1	AMMATILLINEN PERUSKOULUTUS	9
3.2	KORKEAKOULUTUS	10
3.3	KOULUTUKSEN JÄLKEEN	13
4	KOULUMAAILMA JA NUORET MUUSIKOT	16
4.1	PERUSOPETUKSEN OPETUSSUUNNITELMA	18
4.1.1	Musiikin opetus ja yleiset ohjeet.....	18
4.1.2	Opinto-ohjaus	22
4.2	LUKION OPETUSSUUNNITELMA	24
4.2.1	Musiikin opetus ja yleiset ohjeet.....	24
4.2.2	Opiskelijan ohjaus	25
5	YHTEENVETO	29
6	LÄHTEET	33

1 JOHDANTO

Lukion kolmantena vuonna pohdin runsaasti sitä, mihin haluan lähteä lukion jälkeen opiskelemaan. Tiesin, että musiikin on oltava osa sitä, tavalla tai toisella. Lukion opinto-ohjauksen tunneilla käsiteltiin eri vaihtoehtoja, tutustuttiin eri koulutuspolkuihin ja tehtiin useampi ammatinvalintatesti. Testeissä ensimmäistä paikkaa piti aina muusikon ja laulajan ammatti. Pohtiessani eri musiikin koulutuspolkuja, muistan saaneeni tietoa ainoastaan ammattikorkeakouluista ja yliopistoista, joissa oli mahdollista opiskella musiikinopettajaksi tai musiikkipedagogiksi. Opinto-ohjaajani esitti minulle ainoastaan korkeakouluja, eikä minulla ollut näin ollen mitään tietoa esimerkiksi konservatorioista, joita Suomessa on lukuisia.

Pitkän pohdinnan tuloksena päätin hakea opiskelemaan musiikkikasvatusta Jyväskylän yliopistoon. Päätökseni pohjautui pitkälti lukion opinto-ohjaajan ja lähipiirini kanssa käytyihin keskusteluihin. Aloitin musiikinopettajan opintoni Jyväskylän yliopistossa syksyllä 2015. Ehdin opiskella siellä kaksi vuotta, kunnes vuonna 2017 The Voice of Finland –kilpailussa menestymisen myötä halusin keskittyä artistina ja muusikkona kehittymiseen. Useat sen aikaiset opiskelijakaverini opiskelivat yhtä aikaa Jyväskylän Konservatoriossa ja sen myötä myös itselleni valkeni, että muusikon ammatilliset opinnot voivat olla hyvä keino muusikkona kehittymiseen. Näin ollen hain Helsingin Pop & Jazz Konservatorioon keväällä 2017 ja valmistuin sieltä keväällä 2019.

Olen usein jälkikäteen pohtinut sitä, miksei minulle tullut mieleenikään hakea konservatorioon jo keväällä 2015, vaikka muusikon ammatti oli selvästi suurin haaveeni. En muista, että musiikinopettajani tai opinto-ohjaajani olisivat tuoneet esille muusikon ja artistin erilaisia koulutuspolkuja, vaan minulle suositeltiin automaattisesti musiikinopettajan tai musiikkipedagogin koulutuspolkuja. Tämän innoittamana halusin selvittää, miten musiikinopettajat voivat ohjata muusikon ammattia tavoittelevaa oppilasta? Kun oppilas haaveilee esimerkiksi artistin urasta, mitkä ovat musiikinopettajien edellytykset ohjata oppilasta oikeaan suuntaan? Oma kokemukseni on, etten saanut lukioaikana, puhumattakaan peruskouluaikoina, tarpeeksi tietoa muusikon ammatista ja siihen liittyvistä koulutuspoluista.

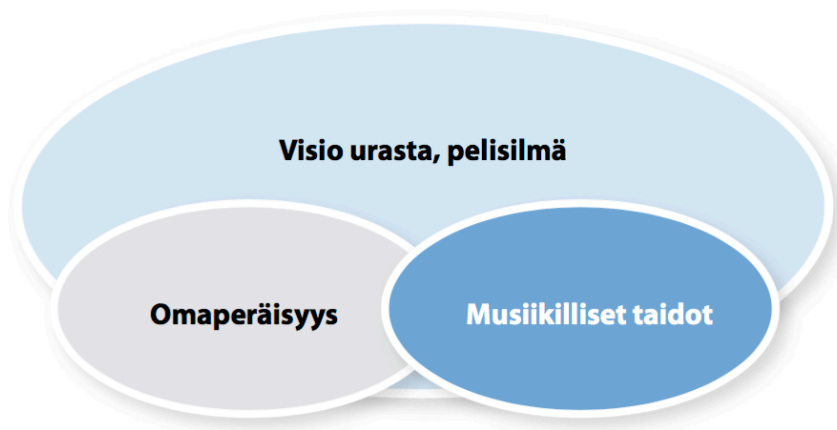
2 MUSIIKKI AMMATTINA

Ammattinetti -sivusto on Euroopan sosiaalirahaston (ESR) rahoituksella laadittu sivusto eri koulutusaloista ja niiden ammateista Suomessa. Sivuston Musiikkiala –artikkeli (2019) arvioi musiikkialan työllistävän Suomessa koko- tai osa-aikaisesti tai satunnaisesti noin 30 000 henkilöä. Musiikkialan voidaan määritellä sisältävän muun muassa muusikoiden, musiikkipedagogien, pianonvirittäjien, musiikkiterapeuttien ja musiikinopettajien ammattiryhmät, joiden lisäksi musiikkialalla voi toimia myös esimerkiksi tuottajana, sanoittajana, säveltäjänä, orkesterin- ja kuoronjohtajana, musiikkiteknologina ja äänitarkkailijana. Vakituiset työpaikat musiikkialalla ovat kuitenkin melko harvassa, lukuun ottamatta työpaikkoja esimerkiksi levy-yhtiöissä, studioissa, tapahtumajärjestäjillä, oppilaitoksissa, järjestöissä ja taidehallinnossa, koska alan työt ovat useimmiten keikkatöitä. (Musiikkiala 2019; Purma 2017, 65.) Keskityn tässä tutkielmassa tarkastelemaan rytmimusiikkiin painottuvien muusikoiden ammattiryhmää ja siihen johtavia koulutuspolkuja, ja miten opettajat voivat ohjata muusikoksi pyrkivää oppilasta.

Muusikko on ammattinimike musiikkia ammatikseen tekeväälle henkilölle, joka työllistää itsensä joko ammatinharjoittajana tai freelance –yrittäjänä keikkailemalla. Työhön kuuluu soittamista tai laulamista keikoilla, harjoittelua, levyttämistä ja toisinaan myös säveltämistä. (Rautasuo 2018, 11-12, Musiikkiala 2019.) On tärkeä tiedostaa, että muusikko on käsitteenä hyvin laaja. Se voi tarkoittaa yhtä lailla joko kokemuksen kautta itseoppinutta, musiikkia harrastavaa henkilöä, tai konservatoriosta tai ammattikorkeakoulusta valmistunutta, ammattinimikkeeltään muusikkoa, jonka elanto on pitkälti riippuvainen keikkailusta tai muista muusikon työhön liittyvistä tuloista (Rautasuo 2018, 11; Pastuhov 2017, 8). Rautasuo (2018) painottaakin, että raja-aitaa ammattilaisen ja amatöörin välille on toisinaan hyvin vaikea vetää, sillä esimerkiksi taidollisesti amatööri ja ammattilainen eivät saata erota toisistaan lainkaan. On siis erityisen tärkeä tiedostaa muusikko –termin moniulotteisuus siitä puhuttaessa. Keskityn tässä tutkielmassa käsittelemään nimenomaisesti musiikkia ammatikseen tekevää ammattiryhmää.

Muusikon määritelmä ei kuitenkaan anna kokonaisvaltaista kuvaa työn luonteesta sekä siihen liittyvistä ominaispiirteistä ja edellytyksistä. Musiikkiala –artikkeli (2019) kuvailee ammatin vaativan soittotaidon ja musikaalisuuden lisäksi esiintymis- ja vuorovaikutustaitoja, yhteistyökykyä ja sopeutumista epäsäännöllisiin työaikoihin. Artikkelissa mainitaan myös, että

esimerkiksi pitkät työmatkat saattavat tehdä työstä raskaan, ja työpäivät voivat matkustamisen takia venyä useamman vuorokauden mittaisiksi. Myös taloudellinen epävarmuus on työn keikkaluonteisuuden takia lähes koko ajan läsnä muusikon arjessa. Muusikolta puuttuvat tavalliset työsuhteen edut, kuten esimerkiksi palkalliset sairauslomat. (Musiikkiala 2019.) Mitä suositumpi ja menestyneempi olet, sitä enemmän saat keikkoja ja muita muusikon työtarjouksia, ja näin varmistat elantosi. Kilpailu keikoista ja yleisöstä on yleensä kovaa, eikä yhtä tietä menestykseen ole. Musiikkiala -artikkelissa (2019) muistutetaan, että monen muusikon on hyväksyttävä sekin, että kuuluisuus saattaa jäädä hyvin vähäiseksi, eikä jokainen pysty tienaamaan elantoaan pelkästään musiikilla. Monet muusikot usein tekevätkin jotain toista työtä keikkailun ohella; arviolta noin puolet esimerkiksi Suomen Muusikkojen Liiton freelance –muusikoista turvaavat elantonsa tekemällä jotain toista työtä, kuten esimerkiksi opetustyötä. (Musiikkiala 2019.) Kuitenkin, omalla panostuksellaan ja aktiivisuudellaan voi vaikuttaa siihen todennäköisyyteen, että menestyisi muusikon ammatissa. On erittäin tärkeä tiedostaa, että ammatissa menestymiseen vaaditaan oikeanlaisia verkostoja, markkinointia ja toisinaan myös ripaus sattumaa. Hannu Tolvanen korostaa muun muassa rytmimusiikin kentän muutoksia ja muusikoiden osaamistarpeita tutkivan TOIVE –hankkeen tuloksissa (2011), että muusikon yhä tärkeämpi ominaisuus ammatissa menestymiseen tulevaisuudessa tulee olemaan myös kokonaismielikuvien luominen: ”Esiintyjien tulee olla persoonallisia ja heidän pitää tuoda oma näkemyksensä selkeästi esille musiikissaan. Muusikoiden odotetaan tulevaisuudessa luovan entistäkin tehokkaammin oma brändinsä.”. Alla olevassa kuviossa Tolvanen (2011) kuvaa rytmimusiikin työnantajien mielikuvia muusikoiden osaamisesta: ”Keskiössä on musiikki, mutta musiikillisten taitojen kanssa yhtä olennaista tai jopa olennaisempaa on se tapa, jolla musiikkia esitetään. Omaperäisyys, jokin ainutlaatuinen sanoma ja varsinkin tahto on tärkeää.”.

KUVIO 1. Rytmimusiikin työnantajien mielikuvia muusikoiden osaamisesta (Tolvanen 2011)

Tarkkaa kuvaa muusikoiden työllisyydestä ja työttömyydestä on hankala luoda johtuen tilastoinnin jäykkyydestä ja alalla esiintyvistä epätyypillisistä työsuhteista. Työllisyystilannetta ei voida myöskään arvioida pelkästään keikkojen lukumäärästä, sillä ammattiin kuuluu myös paljon harjoituksia, musiikin tekemistä ja levyttämistä. (Ilmonen 2003, 145; Musiikkiala 2019.) Musiikkiala –artikkelissa (2019) kuitenkin arvioidaan, että Suomessa on ammattimaisia muusikoita noin 5000. Yleinen käsitys tuntuu olevan, että musiikkialalla työttömyys on hyvin yleistä. Esimerkiksi Musiikkiala –artikkeli (2019) toteaa heti työllisyydestä kertovan kappaleen alussa, että alalla esiintyy työttömyyttä sekä töiden riittämättömyyttä ja epätasaisuutta. Tämä on varmasti totta, mutta toisaalta esimerkiksi opetus- ja kulttuuriministeriön analyysin ”Taidekasvatuksen ja kulttuurialan koulutuksen tila Suomessa” (2010) mukaan musiikkialan työttömyysprosentti ei eroa huomattavassa määrin muiden alojen keskimääräisestä työttömyysprosentista. Musiikkialan työllisyystilanne oli analyysissä kulttuurialojen parhain. Paula Karhunen muistuttaa (2005, 66), että työllisyyttä arvioitaessa kannattaakin keskittyä tarkastelemaan ammattiryhmiä, eikä alaa kokonaisuudessaan.

Suomen Muusikkojen Liittoon kuuluu noin 3600 jäsentä, joista yksi kolmasosa on orkesterimuusikoita ja kaksi kolmasosaa freelancer –muusikoita. Yrittäjyyden ennustetaankin olevan tulevaisuudessa yhä suuremmassa roolissa muusikon ammattikuvaa. Esimerkiksi monet keikkajärjestäjät olettavat muusikoiden laskuttavan keikoistaan yhtiöinä: ”Tässä yhteydessä muusikot ovat huomanneet tarvitsevansa entistä enemmän kaupallisia ja sopimusteknisiä taitoja. Erityisesti markkinoinnin, tiedottamisen ja tuotteistamisen osaaminen on tulevaisuudessa merkittävää.”. (Muusikkojen liitto 2020, Tolvanen 2011, 67-68.) Myös Ilmonen ennusti jo vuonna 2003 vastaavaa kehitystä tulevaisuudessa (Ilmonen 2003, 145):

”Genrestä riippumatta musiikin harjoittajat joutunevat yhä enemmän varautumaan tulevaisuudessa siihen, että työpaikat on kasattava itse. Asiantuntijoiden ennusteissa häämöttää kulttuuriyrittäjyyden yleistyminen. Näin muodoin pärjääminen musiikkibisneksessä edellyttäisi myös ulkomusiikillisten, esim. management –taitojen hallintaa.”

Muusikoilta vaaditaan siis monialaista ja laajaa osaamista. Erityisesti kevyen musiikin alalla muusikoiden tulee olla monipuolisia osaajia (Ilmonen 2003, 145). Tolvanen (2011) tiivistää, että rytmimusiikin alalla osaamisen suhteen odotetaan seuraavaa: musiikillista moniosaamista arvostetaan, esiintymistaitojen kehittyminen on tärkeää ja työelämän muut taidot, yrittäjyys sekä laki- ja sopimusasiat ovat entistä merkittävämpiä tulevaisuudessa.

3 MUUSIKON KOULUTUSVAIHTOEHDOT SUOMESSA

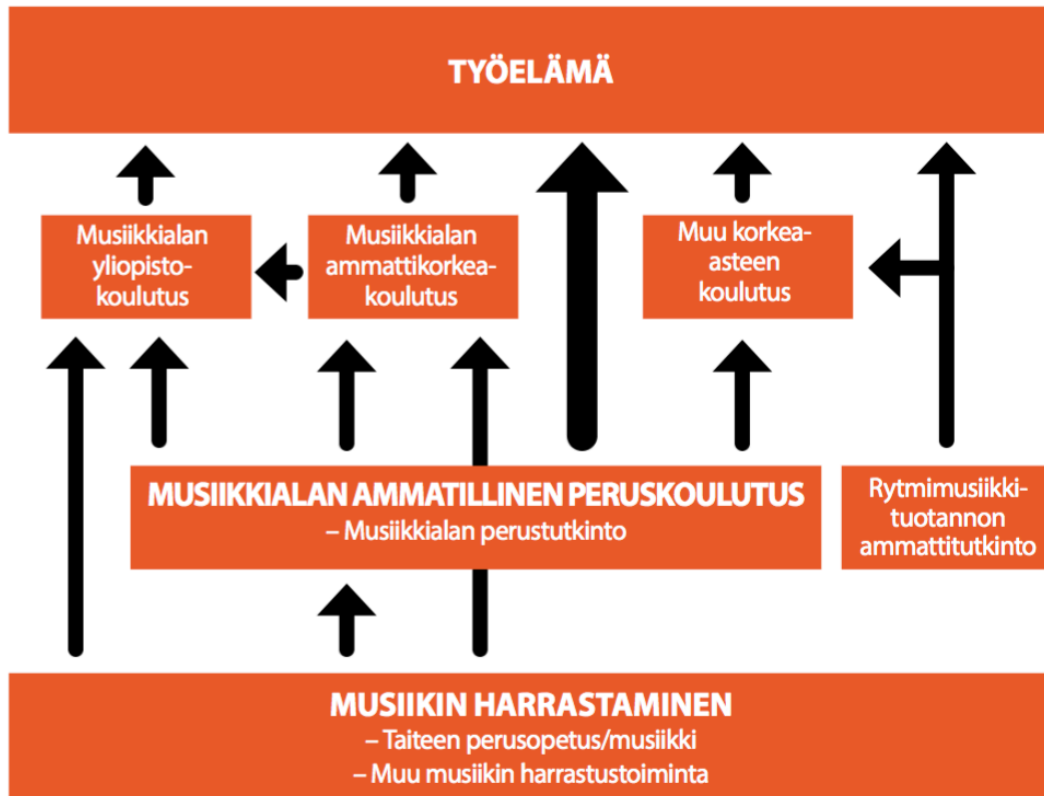
Musiikin koulutuksella voi olla edistävä vaikutus muusikon ammattiin tähdätessä. Esimerkiksi Ilmonen (2003) analysoi, että mitä enemmän muusikko on kouluttautunut, sitä paremmin hän on saanut töitä ja ansainnut tuloja. Työttömyys tai ainakin vajaatyöllisyys on ollut huomattavasti yleisempää sellaisten muusikoiden keskuudessa, jotka ovat kouluttamattomia ja joilla on juuri paljon epätyypillisiä ja lyhytaikaisia työsuhteita. Ilmonen viittaa myös Musiikkialan työryhmän vuonna 2002 tekemään selvitykseen, jossa 70:n ohjelmatoimiston haastattelujen mukaan lähes puolet (44%) katsoi musiikkialan ammatillisen tutkinnon - erityisesti toisen asteen ammatillisen perustutkinnon - olevan tarpeellinen yrityksen sopimussuhteisille muusikoille. Suurista ohjelmatoimistoista jopa yli 70 prosenttia katsoi sen olevan tärkeää. (Ilmonen 2003, 59.)

Suomessa muusikoksi voi kouluttautua hankkimalla ammatillisen perustutkinnon toisella asteella konservatoriossa, korkeakoulutasolla ammattikorkeakoulussa (muusikko AMK) tai Taideyliopistossa Helsingissä (musiikin kandidaatti ja ylemmän korkeakoulututkinnon maisteri) (Rautasuo 2018, 12). Musiikin koulutukseen hyväksyminen vaatii vahvaa, entuudestaan hankittua musiikillista osaamista. Ranja Purman tekemä kyselytutkimus (2017) osoittikin, että jopa yksi kolmasosa kyselyyn vastanneista musiikin ammatillisen perustutkinnon suorittaneista oli aloittanut musiikin opiskelun jo musiikkileikkikoulussa ja kaksi kolmasosaa prosenttia taiteen perusopetuksessa. Taiteen perusopetusta voikin kuvailla kivijalaksi, jonka päälle ammatillinen osaaminen rakentuu. (Purma 2017, 15.)

Musiikki taiteen perusopetuksessa jakautuu yleiseen ja laajaan oppimäärään, joista laajan oppimäärän pohjalta on mahdollista hakeutua ammatillisiin opintoihin – joko toisen asteen koulutukseen tai suoraan korkeakouluopintoihin. Peruskoulu ja lukio eivät itsessään anna valmiuksia musiikkialan korkeakouluopintoihin, eivätkä yleensä edes toisen asteen opintoihin, minkä vuoksi taiteen perusopetuksen laaja oppimäärä onkin yksi tärkeimmistä väylistä musiikkialan kilpailuihin opiskelupaikkoihin. (Musiikki taiteen perusopetuksessa 2017; Pohjannoro 2011, 10-11.) Musiikista kiinnostuneita lapsia ja nuoria kannattaa täten ohjata hakeutumaan taiteen perusopetukseen, mikäli he haluavat opiskella musiikkia tulevaisuudessa ja tähdätä musiikin ammattilaiseksi.

Koulutuspolkuja musiikin työelämään taiteen perusopetuksesta tai muun harrastuneisuuden pohjalta on useita; Purma (2017) on osoittanut tämän erinomaisesti kokoamalla tutkimukseensa kuvion (Kuvio 2) musiikkialan koulutuksen rakenteesta ja yleisimmistä koulutuspoluista työelämään.

KUVIO 2. Musiikkialan koulutuksen rakenne (Purma 2017)

3.1 AMMATILLINEN PERUSKOULUTUS

Yksi polku muusikoksi voi olla toisen asteen ammatillisen peruskoulutuksen kautta. Musiikkialan perustutkinnon osaamistavoitteet määritellään tutkinnon perusteissa seuraavasti (Musiikkialan perustutkinto 2017, 1):

”-- Musiikkialan perustutkinnon suorittanut osaa toimia itsenäisesti erilaisissa esiintymis- ja työtilanteissa. Hän hallitsee työvaiheiden työmenetelmät ja -välineet, sekä tuntee esitettävän ohjelmiston taustan ja esityskäytännöt. Hän pyrkii työssään korkeaan laatuun ja esteettiseen vaikuttavuuteen. Lisäksi muusikon, musiikkiteknologin tai pianovirittäjän osaamisalan suorittamalla on erikoistuneempi osaaminen ja työelämän edellyttämä ammattitaito suorittamallaan tutkinnon osaamisalalla. Tutkinnon suorittaneella muusikolla, musiikkiteknologilla tai pianovirittäjällä on laaja-alaiset ammatilliset perusvalmiudet ammattialansa eri tehtäviin sekä jatko-opintoihin. --”

Musiikkialan perustutkinto antaa siis oivat välineet muusikon ammatissa toimimiseen ja jatko-opintoihin. Konservatorio-opintoihin voi hakeutua suoraan peruskoulun jälkeen, mutta esimerkiksi Purman (2017) kyselytutkimuksen valossa näyttää siltä, että suurin osa – noin 70 prosenttia - konservatorio-opiskelijoista on lukiotaustaisia. Peruskoulupohjaisille muusikon ammatillinen perustutkinto on kuitenkin potentiaalinen koulutusvaihtoehto, sillä se on hyvä esimerkiksi ajoitukseltaan; opiskelija pääsee aktiivisen ja ammattimaisen harjoittelun pariin jo hyvin aikaisin, eli silloin, kun musiikillisia taitoja tulee viimeistään kehittää. (Purma 2017, 29, 69.) Suomessa on tällä hetkellä 15 konservatoriota, joissa voi suorittaa musiikkialan perustutkinnon. Rytmimusiikin koulutusta tarjoaa 12 oppilaitosta. Olen liittänyt alle taulukon Suomen Konservatorioliiton Ammatiksi musiikki -esitteestä, johon on lueteltu kaikki Suomen Konservatoriot opetustarjontoineen.

TAULUKKO 1. Opetustarjonta konservatorioittain (Suomen Konservatorioliitto 2019)

OPETUSTARJONTA KONSERVATORIOITTAIN								
Konservatorio	Klassinen musiikki	Rytmi-musiikki	Kansan-musiikki	Kirkko-musiikki	Musiikin-tekijä	Musiikki-teknologia	Pianon-virittäjä	Musiikkituotannon ammattitutkinto
Gratia	♫	♫						
Helsingin Konservatorio	♫						♫	
Joensuun konservatorio	♫	♫	♫					
KAO konservatorio		♫						
Keski-Pohjanmaan Konservatorio	♫	♫	♫		♫			
Kuopion konservatorio	♫	♫				♫		
Kymen Konservatorio		♫						
Lahden konservatorio	♫							
Oulun konservatorio	♫	♫		♫				
Palmgren-konservatorio	♫	♫				♫		
Pop & Jazz Konservatorio		♫				♫		♫
Pop & Jazz Konservatorio Lappia		♫				♫		♫
Tampereen konservatorio	♫					♫		
Turun konservatorio	♫	♫				♫		♫
Yrkesakademin i Österbotten	♫	♫			♫			

3.2 KORKEAKOULUTUS

Korkeakoulujen nettisivujen (2020) perusteella muusikon ammattikorkeakoulututkinnon (muusikko AMK) voi suorittaa joko Metropolia –ammattikorkeakoulussa Helsingissä tai Tampereen ammattikorkeakoulussa, josta valmistuu musiikkiteatterin ammattilaisia. Taideyliopiston Sibelius-Akatemiassa voi opiskella musiikin kandidaatiksi ja maisteriksi, mikä tekee Sibelius-Akatemiasta ainoan musiikkialan yliopistokoulutusta tarjoavan korkeakoulun. Muut korkeakoulut kouluttavat pääsääntöisesti musiikkipedagogeja, mutta useimmiten niiden koulutukseen sisältyy vahvasti instrumenttiopintoja ja muita vapaasti valittavia, muusikon työtehtäviinkin kuuluvia, opintosisältöjä. Musiikkialan ammattikorkeakoulutus onkin pitkälti profiloitunut juuri musiikkipedagogien kouluttamiseen (Purma 2017, 69).

Helsingissä toimivassa Metropolia –ammattikorkeakoulussa muusikon ammattikorkeakoulututkinnon (muusikko AMK) musiikin esittämisen pääainetta ja sen osaamistavoitteita kuvaillaan ammattikorkeakoulun nettisivuilla (2020) seuraavasti:

”Esittämisen pääaineesta valmistuu instrumentalisteja ja laulajia, jotka toimivat esiintyvinä taiteilijoina rytmimusiikin orkesteri-, yhtye- ja studiomuusikon tehtävissä. Pääinstrumentin taidot kehittyvät yksilöopetuksessa sekä instrumentti- ja teemakohtaisesti järjestettävillä klinikoilla ja mestarikursseilla, joita pitävät säännöllisesti maamme huippumuusikot. Koulutukseen valitaan rytmimusiikin opiskelijoita.”

Muusikon ammattikorkeakoulututkinto antaa tämän perusteella hyvät työkalut ja ”eväät” muusikkona toimimiseen. On huomioitavaa, että Suomessa muusikon ammattikorkeakoulututkinnon voi suorittaa ainoastaan kahdessa korkeakoulussa. On todennäköistä, että suuri osa muusikoista kouluttautuukin musiikkipedagogeiksi juuri sen takia. Yksi selitys sille, miksi musiikkipedagogin korkeakoulutusta järjestetään enemmän kuin muusikoiden koulutusta, voi olla se, että esimerkiksi Karhusen mukaan (2005, 66) musiikkipedagogien työllisyysnäkymät ovat hieman paremmat kuin muusikoiden. Monet musiikkipedagogit kuitenkin tekevät myös muusikon töitä – ja päinvastoin. Esimerkiksi Tolvanen (2011, 68) viittaa TOIVE- ja VAKA –hankkeiden vuonna 2010 teettämään muusikoiden kyselytutkimukseen ja huomauttaa, että rytmimusiikoille opetustyön osuus on esiintymisen ohella erittäin olennainen, useille tärkein tulonlähde. Hän myös lisää, että yhä useampi muusikko suunnittelee siirtyvänsä opetustehtäviin tulevaisuudessa.

Musiikkipedagogin tutkinnosta voi olla kuitenkin huomattavaa hyötyä muusikkona toimimisessa juuri sen vahvojen musiikillisten opintosisältöjen vuoksi.

Sibelius-Akatemia vuorostaan kuvaa musiikin kandidaatin ja maisterin koulutusta nettisivuillaan (2020) seuraavasti:

”Sibelius-Akatemiassa opiskelun ytimessä on kasvaa oman luovan identiteettinsä tunteväksi muusikoksi. Instrumentin hallinnan lisäksi opiskelija kasvattaa taiteellista ja tiedollista osaamistaan ja oppii soveltamaan omaksumaansa käytännön työelämässä. Opinnoissa on mahdollista löytää erilaisia opintopolkuja. Opiskelija voi keskittyä yhteen pitkälle erikoistavaan alueeseen tai hankkia laaja-alaisempaa osaamista.”

Sibelius-Akatemiassa rytmimusiikin osuus suuntautumisvaihtoehdoissa on hyvin pieni, sillä koulutuksen painopiste on selkeästi taidemusiikissa. Siitä huolimatta Sibelius-Akatemia on ainoana musiikkialan yliopistotason koulutusta tarjoavana korkeakouluna laadukas, monipuolista musiikin ja muusikon koulutusta tarjoava korkeakoulu.

Olen koonnut alla olevaan taulukkoon musiikin koulutusta tarjoavia korkeakouluja ja niiden suuntautumisvaihtoehtoja Suomessa vuonna 2020.

TAULUKKO 2. Musiikin koulutusta tarjoavat korkeakoulut Suomessa vuonna 2020 (Korkeakoulujen www-sivut 2020).

Korkeakoulu	Tutkinto-ohjelma	Suuntautumisvaihtoehto
Metropolia Ammattikorkeakoulu (Helsinki)	Musiikkipedagogi	Soiton ja laulun opetus Varhaisiän musiikkikasvatus ja soveltava käyttö
	Muusikko	Musiikin esittäminen Musiikin tekeminen ja tuottaminen
Jyväskylän ammattikorkeakoulu	Musiikkipedagogi	Instrumenttiopettaja Musiikinohjaaja Varhaisiän musiikinopettaja
Centria Ammattikorkeakoulu (Kokkola)	Musiikkipedagogi	Klassinen musiikki Rytmimusiikki Kansanmusiikki
Oulun ammattikorkeakoulu	Muusikko (Erillinen opiskeluoikeus)*	Kirkkomusiikki

	Musiikkipedagogi	Klassinen instrumentti/laulu Pop/jazz instrumentti/laulu Musiikin laaja-alaiset opinnot
Savonia Ammattikorkeakoulu (Savonlinna)	Musiikkipedagogi	Klassinen musiikki Rytmimusiikki
Tampereen ammattikorkeakoulu	Muusikko Musiikkipedagogi	Musiikkiteatteri Instrumenttipedagogi Musiikinteoriapedagogi (laaja-alainen tai säveltäminen) Kuoron- tai orkesterinjohtaja
Turun ammattikorkeakoulu	Musiikkipedagogi	Soiton- tai laulunopettaja Musiikin perusteiden opettaja
Sibelius-Akatemia (Helsinki)	Musiikin kandidaatti, maisteri, lisensiaatti ja tohtori	Global Music Jazzmusiikki Kansanmusiikki Kirkkomusiikki Klassisen musiikin instrumenttiopinnot Klassisen musiikin lauluopinnot Musiikin johtaminen Musiikkiteknologia Sävellys ja musiikinteoria

*Koskee opiskelijoita, joilla on opinnot kesken, ei aloittavia opiskelijoita.

3.3 KOULUTUKSEN JÄLKEEN

Eri koulutusvaihtoehtoja pohtiessa on tärkeä tiedostaa eri koulutusten työllisyysnäkökulmat ja väylät jatko-opintoihin. Ranja Purman kyselytutkimuksessa (2017, 3) selvitettiin, miten musiikkialan perustutkinnon vuosina 2011-2016 suorittaneet ovat sijoittuneet työelämään tai jatkokoulutukseen valmistumisen jälkeen:

”Suurin osa vastaajista, 64 prosenttia, jatkoi opintojaan korkea-asteella ja heistä kahdeksan prosenttia harjoitti opintojaan ulkomailla. Työttömyysaste oli noussut viiden vuoden takaisesta 6,8 prosentista 8,5 prosenttiin, muttei kuitenkaan yleisen työttömyysasteen nousua enempää. Yrittäjien määrä oli kasvanut 12 prosentista 14 prosenttiin. Vakituisen työn ja työsuhteen tai jatko-opiskelupaikan saaminen oli

kuitenkin vaikeutunut. Suuri osa vastaajista työllistyi freelancerina, mutta vajaatyöllisyys ja toimeentulon niukkuus olivat keskeisiä ongelmia.”

Näyttää siis siltä, että musiikin perustutkinnon suorittaneet sijoittuvat hyvin jatko-opintoihin ja työelämään. Purma muistuttaa, että työtilannetta arvioidessa on hyvä tiedostaa se, että noin 60-70 prosenttia musiikin ammatillisen peruskoulutuksen opiskelijoista tavoittelee jatko-opintoihin ja vain alle viisi prosenttia työsuhteeseen pääsyä. Vastaavasti noin viidesosa tavoittelee tutkinnon jälkeen freelancerina työskentelyä. (Purma 2017, 37.) Nämä seikat vaikuttavat huomattavasti tutkimustuloksiin ja siihen, miten perustutkinnon suorittaneet jatkavat elämäänsä koulutuksen jälkeen. Musiikin toisen asteen koulutus nähdäänkin pitkälti jatko-opintoihin valmistavana koulutuksena, ja yhden näkemyksen mukaan toimiminen väylänä korkeakoulutukseen onkin sen merkittävin tehtävä nykypäivänä (Karhunen 2005, 66; Huhtanen 2011, 118). Muusikon perustutkinnolla on tärkeä rooli musiikkialan koulutusjatkumossa, sillä se tarjoaa muusikon ammattia tavoittelevalle laajat mahdollisuudet esimerkiksi ammattimaiseen harjoitteluun ennen korkeakouluopintoja (Purma 2017, 69). Ammatillisen perustutkinnon roolia ammattiin ja työmarkkinoille valmistavana koulutuksena ei kuitenkaan pidä vähätellä, sillä kuten Purma (2017) toteaa, ”ammatillinen toinen aste tarjoaa kuitenkin monenlaisia ammatillisia valmiuksia vahvistavan portaan matkalla musiikkialan työelämään.” (Purma 2017, 69). Erityisesti rytmimuusikot kouluttautuvat toisella asteella muita enemmän suoraan ammattiin ja työmarkkinoille (Karhunen 2005, 66).

Kun tarkastellaan musiikkialan koulutettuja, on havaittu, että mitä korkeammin koulutettu muusikko on ollut, sitä paremmin hän on työllistynyt. Esimerkiksi Ilmonen (2003, 53) viittaa teoksessaan Karhusen ja Rensujeffin (2002) tutkimukseen, jonka mukaan ”yliopistokoulutuksen saaneilla taiteilijoilla on yleensä paremmat tulot ja alhaisempi työttömyysaste kuin muilla taiteilijoilla”. Myös Paula Karhunen tarkasteli tutkimuksessaan (2005) musiikin toisen asteen koulutuksesta ja ammattikorkeakoulutuksesta valmistuneiden työtilannetta. Kyseisessä tutkimuksessa ammattikorkeakoulutuksesta valmistuneisiin sisällytettiin myös musiikkipedagogit. Kyselytutkimus osoitti, että ammattikorkeakoulutettujen työttömyysaste oli jonkin verran alhaisempi kuin ammatillisen perustutkinnon suorittaneiden. Karhunen kuitenkin huomauttaa, että työllisyystilanteen vertailu koulutusasteittain ei ole niin yksinkertaista, sillä työllisyyserot liittyvät enemmänkin ammattiryhmään kuin koulutusasteeseen. Esimerkiksi ammattikorkeakoulutetuille musiikkipedagogeille on melko hyvin työtilaisuuksia, mutta perustutkinnon suorittaneille muusikoille niitä ei ole yhtä paljon. (Karhunen 2005, 66.) On hyvä muistaa, että ammattikorkeakoulut ovat profiloituneet

pääsääntöisesti musiikkipedagogien kouluttamiseen ja toinen aste muusikoiden kouluttamiseen, joten lähtötilanne koulutusasteiden vertailuun jo hyvin erilainen. Koska edellä mainitussa tutkimuksessa ammattikorkeakoulun suorittaneisiin sisällytettiin sekä pedagogit että muusikot, on hankala arvioida, miten juuri muusikon ammattikorkeakoulututkinnon (muusikko AMK) suorittaneet ovat työllistyneet. Jos kuitenkin tarkastellaan Karhusen vertailua muusikoiden ja musiikkipedagogien työllistymisestä yleensä - koulutusasteesta riippumatta - voi se antaa hieman suuntaviivaa siitä, että korkeakoulutetut pedagogit työllistyisivät hieman paremmin kuin korkeakoulutetut muusikot, johtuen juuri muusikon työn luonteesta ja hieman huonommista työllisyysnäkyistä.

Sekä Purman (2017) että Karhusen (2005) kyselytutkimusten perusteella näyttää siltä, että musiikin koulutuksen jälkeen freelance-muusikkoina toimivat kärsivät eniten työllisyys- ja toimeentulo-ongelmista. Molemmista tutkimuksista kävi ilmi, että huomattava osa freelancerina toimivista muusikoista katsoi työtehtävien määrän riittämättömäksi. Ja kun niitä oli, tulotasoon ei siltikään oltu tyytyväisiä. (Purman 2017, 68; Karhunen 2005, 64) Tämä on varmasti yksi selittävä tekijä sille, miksi freelance –muusikot tekevätkin usein jotain toista työtä muusikon töiden ohella.

Näiden kyselytutkimusten perusteella voitaneen todeta, että musiikin koulutus on kokonaisuudessaan hyvä väylä musiikin jatko-opintoihin ja työelämään. On kuitenkin hyvä ottaa huomioon, että vaikka musiikin koulutuksesta työllistytään pääsääntöisesti hyvin, riippuu työllistyminen myös paljon ammattiryhmästä.

Purman (2017) teki myös mielenkiintoisen havainnon siitä, kuinka musiikin koulutuksesta ollaan sijoitettu pääosin koulutusta vastaavalle alalle, mutta sen lisäksi myös muille aloille. Tämä viestii koulutuksen vaikuttavuudesta ja myös siitä, että musiikin koulutus tarjoaa sellaista osaamista, jota voidaan hyödyntää myös muilla aloilla. Purman perustelee näkemyksensä Konservatorioliiton vuosittain tekemillä sijoittumiskyselyillä, joissa suuri osa vastaajista kokee saaneensa monipuolista, muillakin aloilla hyödyntämiskelpoista osaamista. (Purman 2017, 12.) Musiikin koulutus siis tarjoaa laaja-alaista ja hyödyllistä osaamista ja se on potentiaalinen koulutusala kaikille musiikkialasta kiinnostuneille.

4 KOULUMAAILMA JA NUORET MUUSIKOT

Lasten ja nuorten käsityksiin ympäröivästä maailmasta vaikuttavat vahvasti esimerkiksi vanhemmat, opettajat, kaveripiiri sekä media. Media luo mielikuvia ja muokkaa vahvasti käsityksiämme asioista, ihmisistä ja ympäröivästä maailmasta. Esimerkiksi Mustonen (2012) tuo esille sen, että sosiaalisella medially, joka tarjoaa taukoamatta seuraa, yhteisöjä ja elämyksiä, on kyky vaikuttaa tunteisiin, mielialoihin, ajatteluun ja niiden kautta ihmisen toimintaan. Media vaikuttaa myös tulkintakehyksiimme, eli siihen, miten tulkitsemme näkemiämme tai kokemiämme asioita ja miten suhtaudumme niihin. (Mustonen 2012, 53,55.) Tämä on tärkeä seikka, kun pohditaan lasten ja nuorten käsityksiä muusikkoudesta. Esimerkiksi television kykykilpailut voivat antaa liian yksinkertaisen mielikuvan tiestä artistiuteen ja musiikkialan ammattilaisuuteen. Kilpailuformaatteja markkinoidaankin mediassa usein “tienä tähtiin”, vaikka ohjelma itsessään ei millään tavoin takaa ammatissa menestymistä. Tällöin vanhemman ja opettajan rooli mediakasvattajana korostuu. Erityisesti lapset ja nuoret ovat muita ikäryhmiä alttiimpia median vaikutuksille, koska esimerkiksi Mustosen (2002) mukaan vanhempana iän tuoma elämäkokemus luo vahvempaa pohjaa median viestien kriittiselle tulkinnalle ja ymmärrykselle. Siksi onkin erityisen tärkeää, että vanhemmat ja kasvattajat toimisivat nuoren mediakokemusten kriittisinä oppaina. Mitä nuorempi lapsi on kyseessä, sitä enemmän hän tarvitsee vanhemman tukea median viestien tulkitsemiseen. (Mustonen 2002, 55.) Esimerkiksi jos nuori suunnittelee kykykilpailuun osallistumista, musiikinopettajan kannattaa keskustella hänen kanssaan kykykilpailuformaateista mahdollisimman laajasti ja monipuolisesti, jotta nuoren käsitys kykykilpailuista olisi mahdollisimman realistinen. Oppilaalla tulisi olla myös mahdollisimman realistinen käsitys omasta taitotasostaan, jotta välttyttäisiin suuremmilta kriiseiltä, jos kuvitelmat omasta taitotasostaan eivät vastaisisikaan todellisuutta. Tässä musiikinopettajalla saattaisi olla paras mahdollinen tietämys oppilaan taitotasosta.

Opettajien rooli muusikkouden ja muiden musiikillisten ilmiöiden realiteettien esille tuojana on siis hyvin merkittävä. Media voi sumentaa lasten ja nuorten käsitystä siitä, mitä musiikin ammattilaisuus vaatii. Koulutuspolkuja muusikoksi on useita. Ammatissa menestyminen vaatii raakaa työtä ja laaja-alaista osaamista, eivätkä läheskään kaikki pääse tekemään muusikon työtä ammatikseen – vaikka töitä sen eteen tehtäisiinkin hyvin paljon. Kaiken tämän keskellä, miten opettajat voivat ohjata muusikon ammattia tavoittelevaa oppilasta oikeaan suuntaan? Käsittelen

seuraavassa luvussa aihetta perusopetuksen ja lukion opetussuunnitelmien perusteiden näkökulmasta ja siitä, mikä on musiikinopetuksen ja opinto-ohjauksen rooli.

Tiivistettynä perusopetuksen opetussuunnitelmassa (2014) ei löytynyt konkreettisia ohjeita siitä, miten musiikinopettajat voivat opastaa nuorta muusikkoa tavoittelemallaan urapolulla. Musiikin oppiainekohtaisessa ohjeistuksessa ei mainita sanallakaan opetettavan aineen jatkokoulutukseen ohjaamisesta, vaikka muusikon ammatilliset opinnot on mahdollista aloittaa heti peruskoulun jälkeen. Opetussuunnitelman yleisissä ohjeissa ja musiikin oppiainekohtaisessa ohjeistuksessa löytyi kuitenkin sellaisia ohjeita, joita noudattamalla nuoren muusikkous voi kehittyä, mikä voi tukea oppilaan mahdollisuuksia päästä musiikin jatkokoulutukseen ja tulevaisuudessa työelämään. Oppilaanohjaus onkin peruskoulussa opinto-ohjaajan vastuulla. Oppilaanohjauksen ohjeet velvoittavat opinto-ohjaajilta laajaa tietämystä eri aloista ja koulutuspoluista. Oppilaanohjaukselta pitäisi siis periaatteessa odottaa oikeanlaista opastusta myös musiikkialalle, mutta se, toteutuuko tämä, riippuu pitkälti koulusta ja opinto-ohjaajasta.

Lukion opetussuunnitelmassa (2019) opinto-ohjaus on huomattavasti kokonaisvaltaisemmassa roolissa. Esimerkiksi yleisissä ohjeissa myös aineenopettajia velvoitetaan tukemaan opiskelijoiden jatko-opintovalmiuksia ja työelämäntuntemusta opetettavan aineen kohdalla. Musiikin oppiainekohtaisessa ohjeistuksessa ei kuitenkaan ole tarkempaa ohjeistusta, miten tämä toteutetaan. Musiikinopettajat voivat, kuten perusopetuksen opetussuunnitelmankin kohdalla, kuitenkin edistää opiskelijan muusikkouden kehittymistä noudattamalla lukion opetussuunnitelman yleisiä ja oppiainekohtaisia ohjeistuksia. Opinto-ohjauksen ohjeet velvoittavat lukion opetussuunnitelmassa opinto-ohjaajia vahvaan, yksilölähtöiseen opiskelijan ohjaukseen, jonka halutaan toteutuvan yhteistyössä korkeakoulujen kanssa. Kaiken tämän perusteella, myös lukion opinto-ohjauksen pitäisi antaa opiskelijalle mahdollisimman laaja tietämys musiikkialan koulutusvaihtoehdoista. Myös tässä tapauksessa, on yksin opinto-ohjaajan ja musiikinopettajan vastuulla, miten opastus musiikkialalle toteutuu – vai toteutuuko ollenkaan.

Musiikkilukiot ovat myös oma reittinsä muusikkouteen. Ne antavat valmiuksia muusikon ammattiin omien opetussuunnitelmiensa puitteissa. Musiikinopettajan ja opinto-ohjaajan kannattaakin peruskoulussa keskustella muusikon ammatista kiinnostuneen oppilaan kanssa myös tästä vaihtoehdosta osana oppilaan koulutuspolun suunnittelua.

4.1 PERUSOPETUKSEN OPETUSSUUNNITELMA

4.1.1 Musiikin opetus ja yleiset ohjeet

Perusopetuksen opetussuunnitelman (2014) oppiainekohtaisessa ohjeistuksessa musiikin opetuksen tehtäväksi on määritelty edellytysten luominen monipuoliseen musiikilliseen toimintaan ja aktiiviseen kulttuuriseen osallisuuteen. *”Oppilaiden musiikillinen osaaminen laajenee, mikä vahvistaa myönteistä suhdetta musiikkiin ja luo pohjaa musiikin elinikäiselle harrastamiselle.”*. (POPS 2014.) Musiikista kiinnostunut oppilas voi siis saada perusopetuksesta ”kimmokkeen” musiikin harrastamiseen ja opiskeluun tulevaisuudessa. Tässä musiikinopettajalla on suuri merkitys - musiikinopettaja voi olla nuorelle koululaiselle ensimmäinen kokemus musiikin ammattilaisesta. Kuten Erja Kosonen (2009) toteaa, on tärkeää, että musiikinopettaja on yhtäaikaaisesti sekä monipuolinen muusikko että kasvattaja, sillä musiikinopettajan arvot ja asenteet voivat välittyä oppilaisiin hyvinkin vahvasti. Musiikinopettajien merkitys on erityisen suuri niille oppilaille, joilla ei ole mahdollista saada musiikin ammattilaisen ohjausta kouluajan ulkopuolella. Parhaimmillaan musiikinopettaja on ”koulunsa kulttuurinen vaikuttaja, joka paitsi tietoisesti, myös tiedostamattaan innostaa oman toimintansa välityksellä oppilaita toimimaan musiikin parissa eri tavoin koulussa, koulupäivien jälkeen ja mikä tärkeää, myös kouluvuosien jälkeen”. (Kosonen 2009, 162, 169.)

Yhtenä musiikin opetuksen tavoitteena perusopetuksessa on ohjata oppilasta kehittämään musiikillista osaamistaan harjoittelun avulla, osallistua tavoitteiden asettamiseen ja arvioimaan edistymistään suhteissa tavoitteisiin (POPS 2014, 264) Nämä tavoitteet ovat erittäin oleellisia myös muusikon urapolulla: harjoittelu kehittää soitto- tai laulutaitoja, tavoitteiden asettaminen organisoii tekemistä ja oman edistymisen objektiivinen tarkastelu luo käsityksiä omasta musiikillisesta osaamisesta ja voi motivoida kehittymään osa-alueilla, joilla on vielä kehitettävää.

Tutkiessani tarkemmin perusopetuksen opetussuunnitelmaa (2014), en kuitenkaan löytänyt konkreettista ohjeistusta siitä, miten ohjata oppilasta, joka haaveilee ammatista musiikkialalla. Löysin kuitenkin yleisiä ohjeistuksia, joita voidaan tulkita myös muusikon lasien läpi. Tarkoitin muusikon laseilla sitä, että miten opetussuunnitelman ohjeet voisivat kehittää muusikoksi haluavan nuoren muusikkoutta ja musiikillisia taitoja. Perusopetuksen opetussuunnitelmassa (2014) ohjeistetaan muun muassa, että jokaista oppilasta

”– ohjataan ikäkaudelleen sopivalla tavalla asettamaan tavoitteita, suunnittelemaan työtään, arvioimaan edistymistään sekä hyödyntämään teknologiaa ja muita apuvälineitä opiskelussaan. Oppilaita tuetaan rakentamaan perusopetuksen aikana hyvä tiedollinen ja taidollinen perusta sekä kestävä motivaatio jatko-opinnoille ja elinikäiselle oppimiselle. –”.

Tämän perusteella muusikon ammattiin tähtäävää oppilasta voi ohjata asettamaan musiikillisia tavoitteita; millä musiikin osa-alueella haluaa kehittyä, haluaako opiskella musiikkia peruskoulun jälkeen, onko jokin tietty keikkapaikka, jossa haluaa esiintyä, ja niin edelleen. Sen jälkeen voidaan miettiä, miten nämä tavoitteet voidaan saavuttaa. Tässä kohtaa oman osaamisen objektiivinen tarkastelu ja edistymisen arviointi on erittäin tärkeää. Onko jotain musiikillisia osa-alueita, joita täytyy vielä kehittää? Tätä voidaan pohtia yhdessä musiikinopettajan kanssa, jolla voi olla jo hieman käsitystä oppilaan tieto- ja taitotasosta.

On musiikinopettajan vastuulla luoda musiikista kiinnostuneille oppilaille hyvä tiedollinen ja taidollinen perusta koulussa jatko-opinnoille ja elinikäiselle oppimiselle. Opettajalla olisi hyvä olla jonkinlainen käsitys siitä, miten musiikkialan ammattilaisuutta kohti voi pyrkiä ja minkälaista taitotasoa musiikkialan jatkokoulutus vaatii.

Perusopetuksen opetussuunnitelmassa (2014) mainitaan myös siitä, kuinka oppilaille kannattaa avata yritteliäisyyden ja työn merkitystä omien tavoitteiden ja urahaaveiden saavuttamisessa:

”-- Oppilaiden on tärkeä saada kokemuksia, jotka auttavat oivaltamaan työn ja yritteliäisyyden merkityksen, yrittäjyyden mahdollisuudet sekä oman vastuun yhteisön ja yhteiskunnan jäsenenä. Koulutyö järjestetään niin, että oppilaat voivat kartuttaa työelämäntuntemustaan, oppia yrittäjämäistä toimintatapaa ja oivaltaa koulussa ja vapaa-ajalla hankitun osaamisen merkityksen oman työuran kannalta. --”

Kun puhutaan muusikkoudesta ammattina, yksi siinä menestymisen edellytys on vahva yritteliäisyys; mitä enemmän harjoittelet, sitä enemmän kehityt. Mitä taitavampi ja ammattilaisempi olet, sitä enemmän voit saada työtarjouksia. Myös yritteliäisyys kontaktien hankkimisessa ja verkostoitumisessa edesauttaa muusikkona menestymistä. Koulumaailmassa musiikinopettaja voi esimerkiksi kannustaa ammattikitaristiksi haluavaa oppilasta aktiiviseen harjoitteluun. Harjoittelun kautta oppilas voi huomata käytännön osaamisensa kehittyneen ja näin oivaltamaan sen, että yritteliäisyys voi tuottaa tulosta ja olla hyödyksi tulevan työuran kannalta. Yhä useampi muusikko työllistää itsensä yrittäjänä, joten yritteliäisyys ja yrittäjämäisten toimintatapojen omaksuminen jo koulussa voi olla hyödyksi muusikon ammattiin pyrkiessä (Tolvanen 2011, 69). On myös erityisen tärkeää, että musiikinopettajilla on mahdollisimman laaja käsitys muusikon ammatista ja sen ominaispiirteistä. Näin pystytään varmistamaan se, että muusikoksi haluavalla oppilaalla on mahdollisimman hyvät edellytykset

kartuttaa musiikkialan työelämätuntemustaan. Musiikkialan realiteettien tiedostaminen luo kokonaisvaltaista ymmärrystä alaa kohtaan ja voi esimerkiksi rikkoa mahdollisia vääristyneitä käsityksiä muusikon ammatista. On erittäin tärkeää, että oppilaalla on mahdollisimman realistinen käsitys ammatista, johon hän on pyrkimässä.

Perusopetuksen opetussuunnitelmassa (2014) ohjeistetaan myös, että oppilaat

”-- harjoittelevat työhön tarvittavan ajan arviointia ja muita työn edellytyksiä sekä uusia ratkaisujen löytämistä olosuhteiden muuttuessa. Samalla on tilaisuus oppia ennakoimaan työskentelyn mahdollisia vaikeuksia ja kohtaamaan myös epäonnistumisia ja pettymyksiä. Oppilaita kannustetaan sisukkuuteen työn loppuunsaattamisessa sekä työn ja sen tulosten arvostamiseen. --”

Yksi ammattimaisen muusikon erittäin tärkeä ominaisuus on huolellinen valmistautuminen keikoille. On tärkeää, että soittaja tai laulaja osaa kappaleensa keikan koittaessa, sillä se kertoo kyvystä suunnitella ja organisoida työhön vaadittavaa ajankäyttöä ja työmäärää, mikä puolestaan kertoo kyvystä selviytyä ammatin vaatimuksista. Muusikon on osattava varautua myös pettymyksiin, sillä joskus yllättävä este, esimerkiksi sairastuminen, voi tulla työn tielle. On tärkeää, että muusikolla on varasuunnitelma vastoinkäymisten varalle. Kuten aiemmin kerroin, läheskään kaikki muusikoksi pyrkivät eivät koe laajamittaista menestystä. Siihen on osattava varautua. Myös töiden huolellinen loppuunsaattaminen on muusikon ammatissa tärkeää; kun teet työsi huolellisesti, voit saada uusia työtarjouksia, jotka voivat lisätä ammatissa etenemistä. On tärkeää, että kaikista vastoinkäymisistä huolimatta muusikko pystyy arvostamaan omaa työmääräänsä, vaikka kaikki suurimmat tavoitteet eivät välttämättä toteutuisikaan, sillä kuten todettu, muusikon ammatissa menestyminen ei ole pelkästään omasta työmäärästä kiinni.

Musiikinopettaja voisi edellä mainitun perusteella esimerkiksi antaa oppilaille tehtävän, jossa oppilaiden pitää valmistella musiikillinen ohjelmanumero johonkin koulun tapahtumaan. Oppilaat saisivat itse suunnitella ja arvioida valmisteluun tarvittavan ajan, työmäärän ja työnjaon. Kuinka ajoissa suunnittelu kannattaa aloittaa? Milloin ja kuinka useasti kannattaa harjoitella? Kuka on vastuussa mistäkin tehtävästä? Matkan varrella voi tulla epäonnistumisia ja pettymyksiä, joihin on hyvä varautua. Vastoinkäymisistä voi kuitenkin oppia ja ne kannattaakin pitää mielessä seuraavaa projektia suunnitellessa.

”-- Oppilaita rohkaistaan suhtautumaan uusiin mahdollisuuksiin avoimesti ja toimimaan muutostilanteissa joustavasti ja luovasti. Heitä ohjataan tarttumaan asioihin aloitteellisesti ja etsimään erilaisia vaihtoehtoja. Oppilaita tuetaan tunnistamaan ammatillisia kiinnostuksen kohteitaan sekä tekemään jatko-opintovalintansa

perustellusti ja omista lähtökohdistaan, perinteisten sukupuoliroolien ja muiden roolimallien vaikutukset tiedostaen. --" (POPS 2014)

Tämä perusopetuksen opetussuunnitelman (2014) ohjeistus on erittäin tärkeä ottaa huomioon, kun ohjataan muusikon ammattia tavoittelevaa oppilasta. Muusikon kannattaa suhtautua uusiin mahdollisuuksiin, esimerkiksi eri keikkatarjouksiin, avoimesti. Olen kuullut muusikoiden keskuudessa useasti sanottavan, että jokainen keikka kannattaa ”vetää aina täysillä”, sillä koskaan ei voi tietää, kuka on kuuntelemassa. Tällä tarkoitetaan sitä, että joskus keikoilla saattaa olla, soittajien sitä itse tietämättä, sellaisia tahoja, jotka voivat halutessaan edistää bändin tai artistin uraa - esimerkiksi keikkamyymiä tai levy-yhtiöiden edustajia. Siksi uusien keikkatarjousten tullessa, kannattaa antaa oma aikansa sille pohtimiselle, hyväksyykö tarjouksen vai ei, vaikka keikka ei välttämättä sillä hetkellä innostaisikaan, sillä ikinä ei voi tietää, mitä mistäkin tilaisuudesta voi seurata. Tässä avoin suhtautuminen uusiin mahdollisuuksiin voi edesauttaa sellaisten tilaisuuksien syntymistä, jotka voivat edistää omaa menestymistään ammatissa. Ohjeistuksessa mainittu oma-aloitteellisuus on myös muusikkona erittäin tärkeää. Keikkamyymät ja levy-yhtiöiden edustajat voivat olla erittäin kiireisiä, ja viestejä ja puheluita voi tulla päivän aikana useita kymmeniä. Siksi muusikon on erittäin tärkeä pitää yhteyksiä aktiivisesti ja oma-aloitteellisesti yllä, jotta muusikko pysyy kontaktien mielessä. Kun oppilas tunnistaa haluavansa muusikoksi, on hänen tärkeä tehdä jatko-opintovalintansa omista lähtökohdistaan käsin, perinteisten sukupuoliroolien ja muiden roolimallien vaikutukset tiedostaen. Musiikinopettaja voisi esimerkiksi keskustella oppilaan kanssa ennen jatko-opintoihin hakua siitä, mitkä ovat hänen perustelunsa alalle hakeutumiselle. Tällä voidaan tukea oppilaan omaa ajattelua ja kykyä arvioida omiin valintoihinsa mahdollisesti vaikuttavia taustatekijöitä.

Perusopetuksen opetussuunnitelma (2014) siis ohjaa opettajia kannustamaan oppilaita omaksumaan sellaisia ominaisuuksia ja taitoja, jotka voivat kehittää nuoren muusikkoutta, ja jotka musiikinopettajien kannattaa ehdottomasti ottaa huomioon nuoria muusikonalkuja opettaessa. Jäin väistämättä pohtimaan seuraavia kysymyksiä; kun nämä ohjeet ovat perusopetuksen opetussuunnitelman yleisissä ohjeissa, eikä musiikin oppiainekohtaisessa ohjeistuksessa, osaavatko musiikinopettajat ottaa ne huomioon ja tulkita niitä muusikon lasien läpi, kuten juuri itse tein? Onko riskinä, että musiikinopettaja keskittyy pääosin oppiainekohtaisten tavoitteiden ja sisältöjen opettamiseen? Jääkö oppilaiden valmistaminen jatkokoulutukseen ja työelämään enemmänkin oppilaanohjauksen vastuulle, eikä niinkään aineenopettajien? Tämä on mielenkiintoinen seikka; juuri musiikinopettajalla saattaisi olla hyvä tietämys ja mahdollisesti aiempaa kokemusta musiikkialan koulutuksesta, joten miksei sitä ole

huomioitu perusopetuksen opetussuunnitelman oppiainekohtaisessa ohjeistuksessa? Mielestäni olisi hyvä, jos opetussuunnitelmassa musiikin oppiainekohtaisessa ohjeistuksessa olisi yhtenä sisältönä esimerkiksi musiikkialan työelämätuntemus ja koulutuspolkujen kartoittaminen - tai edes ohjeistus aineenopettajille, että heillä täytyisi olla mahdollisimman laaja käsitys oppiaineensa koulutus- ja urapolusta, jotta he pystyisivät tarvittaessa ohjaamaan musiikkialan ammattiin tavoittelevaa oppilasta oikealle polulle. Musiikin toiseen asteen koulutus kun on yksi merkittävä porras kohti musiikin jatkokoulutusta ja työelämää.

4.1.2 Opinto-ohjaus

Mikä on sitten perusopetuksen oppilaanohjauksen merkitys oppilaiden kohdalla, jotka haaveilevat muusikon ammatista? Miten oppilaanohjaus voisi edistää nuorta muusikkoa tavoittelemallaan urapolulla? Tutkiessani opetussuunnitelman (POPS 2014) oppilaanohjauksen oppiainekohtaista ohjeistusta, löysin myös näihin kysymyksiin yleisiä ohjeita.

Perusopetuksen oppilaanohjauksen tehtäväksi on määritelty koko perusopetuksen ajan kestävän, perusopetuksen jälkeisiin opintoihin ulottuvan jatkumon muodostaminen. Oppilaanohjaus tukee oppilaita arkielämää, jatko-opintoja sekä tulevaisuutta koskevien päätösten ja valintojen tekemisessä, jotka perustuvat heidän omiin valmiuksiinsa, arvoihinsa, lähtökohtiinsa ja kiinnostuksiinsa. (POPS 2014, 150.) Oppilaanohjauksen toimintamuodot perusopetuksessa vaihtelevat vuosiluokittain.

Vuosiluokilla 1–2 oppilaanohjauksen tehtävänä on edistää oppilaiden opiskeluvälineiden ja – taitojen kehittymistä ja tukea vähitellen kasvavaa vastuunottoa koulutyöstä sekä omista tehtävistä ja tavaroista. Ohjauksen päävastuu on luokanopettajalla yhdessä muiden opettajien kanssa ja ohjaus toteutuukin kiinteänä osana koulun muuta toimintaa. (Oppilaanohjaus perusopetuksessa 2020.)

Vuosiluokilla 3–6 oppilaanohjauksella tuetaan esimerkiksi omien vahvuuksien tunnistamista sekä sosiaalisten taitojen ja ryhmässä toimimisen taitojen kehittymistä. Oppilaanohjaus toteutuu eri oppiaineiden opetuksen ja koulun muun toiminnan yhteydessä. (Oppilaanohjaus perusopetuksessa 2020). Tässä vaiheessa musiikista kiinnostunut oppilas voi esimerkiksi oppia tunnistamaan omia musiikillisia vahvuuksiaan musiikissa ja pohtia vahvuuksiensa pohjalta ammattihaaveitaan.

Vuosiluokilla 7–9 koulun opinto-ohjaajalla on päävastuu oppilaanohjauksen toteutuksessa ja ohjauksen tehtävänä on kehittää esimerkiksi oppilaiden valmiuksia selviytyä muuttuvissa elämäntilanteissa sekä opintojen ja työuran siirtymä- ja nivelvaiheissa. (Oppilaanohjaus perusopetuksessa 2020.) Opinto-ohjauksen rooli korostuu vuosiluokilla 7-9, sillä on erittäin tärkeää, että oppilaalla on selkeä suunnitelma ja luonteva jatkumo peruskoulun jälkeen jatkokoulutukseen. Opetushallituksen mukaan perusopetuksen opinto-ohjauksessa käsitellään oppilaan opiskelutaitoja ja koulunkäyntiä, itsetuntemusta, jatko-opintomahdollisuuksia, eri ammatteja ja ammattialoja ja työelämää (Oppilaanohjaus perusopetuksessa 2020).

Näiden perusopetuksen oppilaanohjauksen periaatteiden, tavoitteiden ja toimintamallien perusteella muusikon ammattia tavoittelevalla oppilaalla pitäisi olla melko hyvät edellytykset luoda urapolkua muusikkona, jos nämä oppilaanohjauksen periaatteet toteutuvat. Oppilaanohjauksen periaatteiden ja tavoitteiden toteutumisesta vastaavat kuitenkin koulut itse. Miten voidaan varmistua siitä, että nämä periaatteet ja tavoitteet toteutuvat kouluissa? Jokaisen koulun on ainakin perusopetuksen opetussuunnitelman (2014) mukaan laadittava ohjaustoimintaa ohjaava ohjaussuunnitelma, jossa kuvataan oppilaanohjauksen järjestämisen rakenteet, toimintatavat, työn- ja vastuunjako sekä monialaiset verkostot, joita tarvitaan ohjauksen tavoitteiden toteutumiseksi. Myös kodin ja koulun ohjausyhteistyön, koulun työelämäyhteistyön ja työelämään tutustumisen järjestelyt täytyy olla kuvailtuna suunnitelmassa. Perusopetuksen opetussuunnitelmassa sanotaan myös, että ohjaussuunnitelman tavoitteiden toteutumista arvioidaan säännöllisesti. (POPS 2014, 150.)

Omasta kokemuksestani olen kuitenkin jäänyt peruskoulussa vaille laajaa tietämystä musiikin eri koulutusvaihtoehdoista. Tämä tuntuu olevan yleistä myös muidenkin musiikkia opiskelevien tuttujeni keskuudessa. Oppilaanohjauksen yleiset tavoitteet velvoittavat opinto-ohjaajalta laajaa tietämystä eri ammattialoista, mutta miten voidaan varmistua siitä, että opinto-ohjaajilla olisi laaja tietämys juuri musiikin koulutusvaihtoehdoista ja urapolusta? Tähän perusopetuksen opetussuunnitelma ei antanut tarkkaa vastausta. On vain luotettava siihen, että opinto-ohjaaja ottaa oma-aloitteisesti selvää musiikkialan koulutuksesta ja urapolusta ja noudattaa perusopetuksen opetussuunnitelman yleisiä ohjeita. Yksi ratkaisu voisi olla, että musiikinopettajat ja opinto-ohjaajat tekisivät vahvaa yhteistyötä ja voisivat näin tarjota oppilaalle tietämystä ja ohjausta musiikkialan koulutus- ja urapolusta.

4.2 LUKION OPETUSSUUNNITELMA

4.2.1 Musiikin opetus ja yleiset ohjeet

Tutkiessani lukion opetussuunnitelman perusteiden (2019) musiikin oppiainekohtaista ohjeistusta, en löytänyt mainintaa musiikin jatkokoulutukseen ja työelämään valmistamisesta. Lukion opetussuunnitelman yleisissä ohjeissa (2019, 27) on kuitenkin tärkeä ohjeistus kaikille aineenopettajille:

”-- Aineenopettaja ohjaa opiskelijaa opettamansa aineen opiskelutaidoissa ja auttaa häntä kehittämään oppimaan oppimisen taitojaan. Lisäksi aineenopettaja tukee opiskelijan jatko-opintovalmiuksia ja työelämätuntemusta oman oppiaineensa osalta korkeakoulujen ja työelämän kanssa tehtävässä yhteistyössä. Aineenopettaja sisällyttää opetukseensa kokonaisuuksia, jotka sitovat opiskeltavan aineen jatko-opintoihin ja työelämään. --”

Aineenopettajat siis ohjeistetaan oman oppiaineensa kohdalla sisällyttämään opetukseensa jatko-opintoihin ja työelämään liittyviä kokonaisuuksia. On vähintäänkin mielenkiintoista, että musiikin oppiainekohtaisessa ohjeistuksessa tästä ei ole konkreettisempaa ohjeistusta.

Musiikin opetuksen päätoimiseksi tehtäväksi on määritelty opetussuunnitelmassa opiskelijan aktiivisen musiikillisen toiminnan ja osallisuuden edistäminen (LOPS 2019). Vaikkei musiikin oppiainekohtaisessa ohjeistuksessa löytynyt ohjeistusta jatkokoulutuksen ja työelämän sitomisesta opetukseen, löysin kuitenkin musiikin opetuksen tavoitteista myös piirteitä, jotka voivat kehittää opiskelijan muusikkoutta ja joista voi olla hyötyä muusikon ammattiin pyrkiessä:

”-- Musiikin opetuksen yleiset tavoitteet liittyvät musiikilliseen monipuolisuuteen, musiikilliseen luovaan ajatteluun, musiikin merkityksiin ja musiikilliseen vuorovaikutukseen sekä musiikin oppimiseen ja demokratiaan. --” (LOPS 2019, 340)

Muusikon näkökulmasta edellä mainituista tavoitteista kaikki voivat edistää muusikon urapolulla etenemistä. Ensimmäisenä mainitun musiikillisen monipuolisuuden tavoitteena on muun muassa se, että opiskelija kehittää edelleen musiikillista osaamistasoaan, kuten laulu-, soitto- ja kuuntelutaitoja. Sen alaisuuteen on opetussuunnitelmassa lueteltu myös musiikin eri tyyleihin, lajeihin ja historiaan tutustuminen sekä musiikkiteknologiaan syventyminen. Toisena mainittu musiikillinen luova ajattelu pitää sisällään esimerkiksi tavoitteen, jossa opiskelija kokeilee rohkeasti uusia ja epätavallisiakin musiikillisiä ideoita myös yhdessä muiden kanssa. Luovan prosessin luonteen ymmärtäminen ja keskeneräisyyden sietäminen ovat myös piirteitä, jotka sisältyvät edellä mainittuun tavoitteeseen. Mitä tulee musiikin oppimiseen, sen tavoitteena

on muun muassa omien musiikillisten vahvuuksien tunnistaminen ja niiden rohkea käyttäminen ja kehittäminen. Myös tavoitteiden asettaminen musiikilliselle toiminnalle ja omien toimintatapojen kehittäminen kuuluvat tähän tavoitteeseen. (LOPS 2019, 341.)

Muusikkona ja artistina nämä tavoitteet ovat hyvin keskeisiä; on tärkeää, että muusikko kehittää laulu- ja/tai soittotaitojaan jatkuvasti. Musiikin eri tyylilajeihin ja historiaan tutustuminen voi auttaa löytämään esimerkiksi erilaisia soittotekniikoita tai sävellysmetodeja, jotka voivat rikastuttaa muusikon työskentelymenetelmiä. On tärkeää, että luovissa prosesseissa on vapaus heittää ilmoille hulluimpiakin ideoita, sillä uusien musiikillisten ideoiden rohkea kokeileminen voi synnyttää luomisprosessissa jotain uutta ja erilaista. Luovan prosessin luonteen ymmärtäminen ja keskeneräisyyden sietäminen ovat isossa roolissa erityisesti biisintekijöiden luomisprosesseissa. On tärkeää ymmärtää, että joskus biisit saattavat syntyä hetkessä, kun taas joskus niiden tekeminen voi kestää vuosia. Biisintekijänä on erittäin tärkeä ymmärtää, että kaikki kappaleet eivät tule olemaan ”megaluokan” hittejä, vaan tärkeintä olisi vaan tehdä, sillä tekemisen ja sitä kautta kokemuksen kautta myös onnistuneet kokemukset lisääntyvät. Voisikin sanoa, että treenaaminen myös tässä asiassa kannattaa. Luovuuteen vaikuttavat monet eri tekijät ja on erittäin tärkeää ymmärtää sen rikas kokonaisuus. Omien musiikillisten vahvuuksien tunnistaminen ja niiden rohkea käyttäminen ovat muusikkona kehittämisessä tärkeitä ominaisuuksia. Tavoitteiden asettaminen musiikillisessa toiminnassa on muusikolle erittäin tärkeää, sillä tavoitteet ohjaavat tekemistä ja selkeyttävät omaa polkua kohti lopullista päämäärää.

Kuten perusopetuksen opetussuunnitelmassa (2014), myös lukion opetussuunnitelman perusteissa (2019) musiikin opetuksen tavoitteet ja sitä kautta opittavat tiedot ja taidot voivat siis edistää muusikkona kehittymistä ja polkua muusikoksi. Suoraa reittiä muusikon ammattiin ne eivät kuitenkaan anna.

4.2.2 Opiskelijan ohjaus

”Lukiokoulutuksen tehtävänä on laaja-alaisen yleissivistyksen vahvistaminen -- Se antaa yleiset ja monipuoliset jatko-opintovalmiudet yliopistoihin, ammattikorkeakouluihin ja lukion oppimäärään perustuvaan ammatilliseen koulutukseen.” (LOPS 2019, 16.)

Lukion tehtävä on siis toimia yleissivistävänä koulutuksena ja luoda kaikille oppilaille luonteva jatkumo jatkokoulutukseen. Lukioaikana opiskelijan ohjaus onkin vahvassa roolissa. Lukion opetussuunnitelma (2019) viittaa muun muassa lukiolakeihin, joiden mukaan nuorten

lukio-opintokoulutuksessa opiskelijalla täytyy olla mahdollisuus kehittää jatko-opintovalmiuksiaan ja saada henkilökohtaisiin tarpeisiinsa perustuvaa ohjausta. Lukio-opiskelijan tulee esimerkiksi laatia itselleen henkilökohtainen opintosuunnitelma lukio-opintojen etenemisen sekä jatko-opintoihin ja työelämään siirtymisen tueksi. Lukion opetussuunnitelma myös velvoittaa lukioita järjestämään opiskelijalle mahdollisuuksia yksilöllisiin opintoihin siten, että hän voi hyödyntää korkeakoulujen ja muiden oppilaitosten opetustarjontaa kotimaassa ja kansainvälisesti. Myös paikallisiin opintosuunnitelmiin tulee sisältyä kuvaus siitä, että miten siirtymävaiheen yhteistyötä toteutetaan perusopetuksen, ammatillisen koulutuksen, korkea-asteen koulutuksen sekä muiden koulutusta järjestävien tahojen kanssa. (LOPS 2019, 24, 28.)

Vaikka alussa mainittu lainaus opetussuunnitelman perusteista (LOPS 2019, 16) mainitsee jatkokoulutusvaihtoehdoista korkeakoulujen lisäksi myös lukion oppimäärään perustuvan ammatillisen koulutuksen, on lukion opetussuunnitelman painotus jatkokoulutuksesta selkeästi korkeakouluopinnoissa. Ammatillisen perustutkinnon vaihtoehdosta lukion jälkeen ei kerrota opetussuunnitelmassa tarkemmin, kun taas korkeakouluista ja niihin liittyvistä konkreettisista toimista on tehty oma lukunsa. Kertooko tämä siitä, että ammatillista koulutusta ei nähdä yleisesti ottaen niin hyvänä vaihtoehtona lukion jälkeen kuin korkeakouluopintoja? Vai onko tieto ammatillisen koulutuksen vaihtoehdosta vain kiinni opinto-ohjaajasta tai musiikinopettajasta? Muusikon ammatillinen peruskoulutus lukion jälkeen on erittäin potentiaalinen reitti muusikon ammattiin, mutta saako se vähemmän huomiota, kun painotus lukio-opintojen aikana on korkeakouluihin ohjaamisessa?

Korkeakoulu-yhteistyö näkyy hyvin vahvasti lukioiden toiminnassa; esimerkiksi lukiolait määräävät yhteistyön toteutumisesta. Korkeakoulu-yhteistyön päätavoitteena onkin sujuvoittaa opiskelijan siirtymää lukiosta korkeakouluopintoihin ja edelleen työelämään. (LOPS 2019, 24.)

”-- Korkeakouluopintoja ja niihin liittyviä valmiuksia kytetään sekä laaja-alaiseen osaamiseen että eri oppiaineiden tavoitteisiin ja sisältöihin. Lukion ohjaustoiminta yhteistyössä eri oppiaineiden opetuksen kanssa motivoi opiskelijaa tutustumaan korkeakoulujen ja muiden oppilaitosten opintotarjontaan sekä niiden kautta avautuviin elämänvaihtoihin ja työ- ja uramahdollisuuksiin. -- ”(LOPS 2019, 24.)

Lukion opetussuunnitelma velvoittaa korkeakouluihin ja niiden opintoihin tutustumisen sekä korkeakouluissa suoritettavien opintojen sisältymään osaksi opiskelijan henkilökohtaista opintosuunnitelmaa (LOPS 2019, 24). Käytännössä lukion opetussuunnitelma siis ohjaa konkreettisilla toimilla lukioita vahvaan korkeakoulu-yhteistyöhön. Vaikkei vastaavia ohjeita muiden oppilaitosten kanssa tehtävään yhteistyöhön opetussuunnitelmassa ole, edellä olevassa

lainauksessa mainitaan kuitenkin muiden oppilaitosten opintotarjontoihin tutustuminen, jonka suositellaan tapahtuvan yhteistyössä eri oppiaineiden opetuksen kanssa. Tämä on ohje, joka voi olla musiikista kiinnostuneelle opiskelijalle erittäin ratkaiseva. Opinto-ohjauksen painotus on korkeakouluopinnoissa, mutta vahvalla yhteistyöllä musiikinopettajan kanssa, voi opiskelija tulla tietoisemmaksi muistakin koulutusvaihtoehdoista, esimerkiksi juuri musiikin ammatillisesta koulutuksesta. Siksi on erittäin tärkeää, että opiskelijan ohjaus tapahtuisi yhteistyössä aineenopettajien kanssa ja että musiikinopettajalla olisi laaja tietämys musiikin koulutuksesta, jotta edellytykset opiskelijan mahdollisuuksiin jatkaa haluamallaan opintieillä olisivat mahdollisimman hyvät. Haluan kuitenkin painottaa, että musiikin korkeakouluopinnot ovat ehdottomasti hyvä väylä musiikin ammattilaisuuteen, mutta opiskelijalla tulisi olla tietämys myös muista vaihtoehdoista.

Lukion opetussuunnitelmassa (2019) opiskelijan ohjauksessa painotetaan huomioimaan myös opiskelijan yksilöllisiä lähtökohtia, tarpeita, tavoitteita, harrastuksia, kiinnostuksen kohteita, osaamisalueita ja elämäntilanteeseen vaikuttavia tekijöitä. Yksilöllisten tarpeiden huomioimista voidaan opetussuunnitelman mukaan tehostaa eri asiantuntijoiden yhteistyöllä. (LOPS 2019, 27.) Tämä yksilöllisyyden huomioiminen käytännössä ohjaa opiskelijan ohjausta siten, että myös muusikon ammatista kiinnostuneella tulisi automaattisesti olla parhaat mahdolliset edellytykset saada tietoa ja ohjausta muusikon koulutus- ja urapolulle. Se, miten yksilöllisten tarpeiden huomioiminen toteutuu, riippuu varmasti pitkälti opinto-ohjaajasta ja lukiosta.

Opinto-ohjausta oppiaineena järjestetään lukioissa kahden kurssin verran. Oppiaineen tehtävänä on ”-- *tarjota opiskelijalle mahdollisuus hankkia sellaisia tietoja ja taitoja, joita hän tarvitsee elämässä, opiskelussa ja työelämässä.* --”. Opinto-ohjaus tarkoittaa toimia, joiden avulla opiskelija vahvistaa toimijuuttaan, toimintakykyään, oppimaan oppimistaan sekä urasuunnittelutaitojaan. (LOPS 2019, 351.) Opinto-ohjauksen yleisissä tavoitteissa löytyi ominaisuuksia, jotka voivat ohjata muusikon ammattia tavoittelevaa opiskelijaa oikeaan suuntaan. Tavoitteena on muun muassa se, että opiskelija saa tukea elämänsuunnitteluun ja –hallintaan sekä koulutukseen ja uravalintoihin liittyviin päätöksiin. Myös se, että opiskelija tuntee keskeiset jatkokoulutuksiin, työelämään ja urasuunnitteluun liittyvät keskeiset tietolähteet, ohjauspalvelut ja hakujärjestelmät sekä osaa käyttää niitä omassa urasuunnittelussaan ja jatko-opintoihin hakeutumisessa, on yksi keskeinen opinto-ohjauksen tavoite. (LOPS 2019, 352.) Itsearviointitaitojen oppiminen sekä omien vahvuuksien ja osaamisen kartoittaminen ja sanoittaminen voivat myös edesauttaa muusikoksi pyrkivää. Kun

opiskelija tunnistaa omat vahvuutensa esimerkiksi musiikissa, on opinto-ohjaajan helpompi lähteä tutkimaan musiikin eri koulutusvaihtoehtoja. Kun opiskelija osaa arvioida objektiivisesti itseään ja taitojaan, voi hän saada realistisen kuvan siitä, mihin jatkokoulutukseen hänen kannattaa pyrkiä. Opinto-ohjauksen kaksi kurssia, OP1 Minä opiskelijana ja OP2 Jatko-opinnot, työelämä ja tulevaisuus, sisältävät tavoitteita ja sisältöjä, jotka keskittyvät opiskelijan itsetuntemukseen sekä jatko-opinto- ja työelämätuntemukseen (LOPS 2019). Tutkiessani näitä tavoitteita ja sisältöjä tarkemmin, pitäisi niiden perusteella myös muusikoksi pyrkivällä opiskelijalla olla mahdollisimman hyvät edellytykset luoda oma koulutus- ja urapolkunsaa.

Kokonaisuudessaan lukion opetussuunnitelman perusteet (2019) velvoittavat lukioita vahvaan, yksilölähtöiseen opiskelijan ohjaukseen, jonka painotus on korkeakouluihin ohjaamisessa. Vahva yhteistyö aineenopettajien kanssa on erittäin tärkeää, jotta muusikon ammattia tavoitteleva oppilas saa mahdollisimman laajan tietämyksen musiikkialan koulutusvaihtoehdoista. Kuten opetussuunnitelman perusteissa sanotaan, lukion opetus ”-- antaa opiskelijalle koulutusmahdollisuuksista, yhteiskunnasta ja työelämästä tietoa ja kokemuksia, joiden avulla hän osaa suunnitella omaa tulevaisuuttaan, jatkokoulutustaan ja tulevaa työelämää kotimaassa ja kansainvälisesti. Opetus vahvistaa opiskelijoiden yhdenvertaisia ja tasa-arvoisia mahdollisuuksia kehittää osaamistaan sekä tehdä opiskeluaikaisia ja tulevaisuutta koskevia valintoja. --” (LOPS 2019, 59). Kaiken tämän perusteella lukioikäisellä muusikon ammattiin tavoittelevalla opiskelijalla tulisi olla mahdollisimman hyvät edellytykset luoda oma koulutus- ja urapolkunsaa. Se, että toteutuuko tämä, riippuukin sitten täysin lukiosta ja sen toimijoista.

5 YHTEENVETO

Halusin selvittää, miten musiikinopettajat voivat ohjata muusikon ammattia tavoittelevaa oppilasta oikeaan suuntaan. Pohjustin tutkimusaihetta käsittelemällä musiikkia ammattina, sekä syvennyin tarkastelemaan muusikkoa käsitteenä ja ammattina. Käsittelemieni aineistojen perusteella muusikon ammatissa menestyminen edellyttää laaja-alaista osaamista, pitkäjänteistä harjoittelua ja työtä, sekä tavoitteellisuutta. Muun muassa musiikillinen moniosaaminen, esiintymistaitojen kehittyminen ja työelämän muut taidot, kuten yrittäjyys sekä laki- ja sopimusasiat, tulevat olemaan entistä merkittävämpiä taitoja tulevaisuudessa muusikkona menestymisen kannalta. Kaikki muusikon ammattiin pyrkivät eivät menesty ammatissa niin, että pystyisivät tuottamaan elantonsa pelkästään sen avulla. Monet tekevätkin muusikon töiden ohella jotain toista työtä, esimerkiksi opetustyötä. (Ks. Luku 2.)

Muusikon koulutuspolkuja on useita. Monet aloittavat musiikillisten taitojensa ja muusikkoutensa kehittämisen jo taiteen perusopetuksessa tai muun harrastuneisuuden kautta, ja vahva musiikillinen harrastuneisuus ja taitotaso ovatkin tärkeimpiä edellytyksiä musiikin koulutukseen pääsyyn. Toisen asteen ammatillinen peruskoulutus tarjoaa laajat mahdollisuudet ammattimaiseen harjoitteluun, sekä työelämätaitoja, yrittäjyyttä ja sosiaalisia taitoja, jotka ovat tärkeitä tekijöitä muusikkona menestymisessä (Purma 2017, 69). Ammatillinen peruskoulutus on hyvä väylä myös musiikin jatkokoulutukseen korkeakoulutasolle. Purman (2017) teettämä kyselytutkimus osoitti, että 64 prosenttia vuosina 2011-2016 musiikin ammatillisesta peruskoulutuksesta valmistuneista jatkoi musiikin jatkokoulutukseen. Musiikin korkeakoulutus on profiloitunut musiikkipedagogien kouluttamiseen, ja monet muusikot tekevätkin juuri opetustyötä muusikon töiden lisäksi varmistaakseen elantonsa. Musiikkipedagogin opinnot sisältävät muusikon työtehtäviinkin kuuluvia opintosisältöjä, jotka voivat auttaa myös muusikkona kehittämisessä. Muusikon ammattikorkeakoulututkinto antaa hyvät ammatilliset ja työelämälähtöiset valmiudet muusikkona toimimiseen, tosin kyseisen tutkinnon voi suorittaa ainoastaan kahdessa korkeakoulussa Suomessa, Tampereella ja Helsingissä. Myös Sibelius-Akatemia tarjoaa ainoana yliopistotason korkeakouluna laadukasta musiikin opetusta muusikkona kehittämiseen. Musiikin koulutuksesta, sekä ammatillisesta peruskoulutuksesta että korkeakoulutuksesta, sijoitetaan Purman (2017) ja Paula Karhusen kyselytutkimusten (2005) mukaan pääsääntöisesti hyvin, eikä työttömyyttä musiikin koulutuksen jälkeen esiinny muita aloja enemmän. Työllisyyttä kannattaakin Karhusen mukaan tarkastella mieluummin ammattiryhmittäin, kuin koulutusasteittain. Molemmat tarkastelemani kyselytutkimukset

osoittivat, että esimerkiksi freelance-muusikoilla työttömyyttä ja tulojen epätasaisuutta esiintyi jonkin verran enemmän kuin esimerkiksi musiikkipedagogeilla. (Ks. Luku 3.)

Media voi luoda illuusiota muusikon ammatista, esimerkiksi erilaisten kykykilpailujen kautta. Tällöin musiikinopettajien, kuten kaikkien muidenkin kasvattajien, tulee toimia lasten ja nuorten kriittisinä mediaoppaina. Perusopetuksen opetussuunnitelman (2014) mukaan oppilaan ohjaus peruskoulussa tapahtuu pääosin koulun opinto-ohjaajan toimesta. (Ks. Luku 4.) Musiikinopettajia ei velvoiteta opetussuunnitelman oppiainekohtaisessa ohjeistuksessa esimerkiksi hankkimaan tietoa musiikkialan eri koulutusvaihtoehdoista tai ohjaamaan oppilaita tutustumaan opetettavan aineen työelämään ja koulutuspolkuihin. Perusopetuksen opetussuunnitelman (2014) yleisissä ohjeissa oli kuitenkin ohjeita, jotka kaikkien aineenopettajien tulisi ottaa huomioon omassa opetuksessaan ja joita noudattamalla myös musiikkialasta kiinnostuneella nuorella pitäisi olla hyvät lähtökohdat jatko-opintojen ja tulevaisuuden suunnitteluun. Yleiset ohjeet voivat kehittää myös sellaisia taitoja, joista voi olla hyötyä muusikon urapolulla. Perusopetuksen opinto-ohjaukselta vaaditaan yksilökohtaista, oppilaan mielenkiintoon perustuvaa ohjausta ja mahdollisimman laajaa tietämystä eri ammateista. Perusopetuksen opetussuunnitelman (2014) opinto-ohjauksen ohjeita noudattamalla muusikoksi pyrkivällä nuorella pitäisi olla mahdollisimman hyvä tiedollinen perusta musiikin koulutusvaihtoehdoista ja näin edellytykset suunnitella omaa uraansa musiikin parissa. Lukion opetussuunnitelmassa (2019) myös aineenopettajat velvoitetaan yleisissä ohjeissa luomaan tiedollista ja taidollista perustaa jatko-opintoihin ja työelämään opetettavan aineen kohdalla. Konkreettisempaa ohjeistusta tämän toteuttamisesta ei kuitenkaan musiikin oppiainekohtaisessa ohjeistuksessa ole, eikä sitä ole sisällytetty esimerkiksi oppiaineen opettaviin sisältöihin.

Sekä perusopetuksen (2014) että lukion (2019) opetussuunnitelmien perusteella näyttää siis siltä, ettei musiikin oppiainekohtaisessa ohjeistuksessa ole ohjeita opiskelijan ohjaamiseen jatkokoulutukseen ja työelämään. Molempien opetussuunnitelmien yleisissä ohjeissa oli kuitenkin ohjenuoria kaikille opettajille, joita noudattamalla oppilaalla pitäisi periaatteessa olla mahdollisimman laaja tietämys muusikon koulutusvaihtoehdoista sekä työn edellytyksistä ja luonteesta. Opetussuunnitelmia tutkiessani jäin väistämättä pohtimaan sitä, kuinka hyvin musiikinopettajat noudattavat opetussuunnitelman yleisiä ohjeita? Onko riskinä, että musiikinopettajat keskittyvät pääosin oppiainekohtaisten sisältöjen ja tavoitteiden noudattamiseen ja yleiset ohjeet jäävät huomiotta? Opinto-ohjauksen ohjeet

opetussuunnitelmissa velvoittavat opinto-ohjaajilta laajaa tietämystä eri koulutusaloista ja ammateista. Musiikkikasvatuksen näkökulmasta syntyy kuitenkin huoli siitä, onko opinto-ohjaajilla tarpeeksi tietoa musiikkialan koulutuksesta. Millä voidaan varmistua siitä, että opinto-ohjaajalla olisi mahdollisimman hyvä tietämys juuri muusikon ammattista ja sen koulutuspoluista? Ratkaisu siihen, että myös muusikon ammattia tavoitteleva saisi parhaan mahdollisen ohjeistuksen musiikin jatko-opintoihin ja työelämään, voisi olla opinto-ohjaajan ja musiikinopettajan vahva yhteistyö. Kun varsinkin peruskoulussa oppilaan ohjaus on pelkästään opinto-ohjaajan vastuulla, olisi erityisen tärkeää, että opinto-ohjaajat tekisivät vahvaa yhteistyötä aineenopettajien kanssa. Sama pätee myös lukiossa. Vaikka lukion opetussuunnitelmassa (2019) myös aineenopettajat velvoitetaan perehdyttämään opetettavan aineen jatko-opintoihin ja työelämään, on opinto-ohjaus kuitenkin pääosin opinto-ohjaajan vastuulla, jolloin aineenopettajan ja opinto-ohjaajan yhteistyön merkitys korostuu. (Ks. Luku 4.)

Kokonaisuudessaan musiikinopettajat voivat ohjata muusikon ammattia tavoittelevaa oppilasta monin eri tavoin. Eri aineistoihin pohjautuva tutkielmani toi esille joitain tärkeimpiä huomioita. Ensinnäkin, musiikinopettajien kannattaa ohjata oppilasta taiteen perusopetukseen tai muun musiikillisen harrastuneisuuden pariin. Peruskoulu- ja lukio-opetus eivät itsessään anna taidollisia valmiuksia musiikin jatkokoulutukseen, joten taiteen perusopetus tai muu vahva harrastuneisuus ovat ratkaisevia tekijöitä koulutukseen ja ammattiin hakeutuessa. Musiikinopettajalla on myös vastuu muusikon ammattiin liittyvien realiteettien tuojana. On erittäin tärkeää, että oppilaalla on mahdollisimman realistinen kuva ammatista, johon hän on pyrkimässä. Esimerkiksi media voi luoda nuorille harhaanjohtavia käsityksiä ammatin luonteesta. Musiikinopettajan tulee myös ottaa mahdollisimman hyvin selvää muusikon eri koulutusvaihtoehdoista ja työllisyysnäkyistä. Vaikka perusopetuksen ja lukion opetussuunnitelmat (POPS 2014, LOPS 2019) eivät velvoita musiikinopettajia musiikin oppiainekohtaisessa ohjeistuksessa tekemään niin, on tieto muusikon koulutusvaihtoehdoista ja työllisyydestä erittäin hyvä olla olemassa, jotta opettajalla olisi mahdollisimman hyvät edellytykset ohjata muusikon urapolusta kiinnostunutta tarvittaessa. Musiikinopettajan tulee olla myös ennen kaikkea rehti palautteenantaja, jotta musiikista kiinnostuneella oppilaalla olisi mahdollisimman realistinen käsitys omasta taitotasostaan ja kehitettävistä osa-alueista. Tällä voidaan edistää sitä, että muusikon ammattiin tavoittelevalla oppilaalla olisi työkaluja kehittää osaamistaan sekä tarkastella realistisesti taitotasoaan ja edistymistään tavoitteisiin nähden. Kuten jo mainittu, musiikinopettajan ja opinto-ohjauksen vahvalla yhteistyöllä voidaan

parantaa muusikon ammattiin tavoittelevan oppilaan mahdollisuuksia saada mahdollisimman parasta ohjausta, vaikka tähän esimerkiksi perusopetuksen opetussuunnitelma (2014) ei velvoita. Musiikinopettajan siis kannattaa ylläpitää vahvaa yhteistyötä opinto-ohjaajan kanssa. Musiikinopettajan kannattaa myös ottaa huomioon opetussuunnitelmien (POPS 2014, LOPS 2019) yleiset ohjeet ja tarkastella niitä siten, miten ne hyödyttäisivät muusikon ammattiin pyrkivää. Näin musiikinopettajilla on mahdollista edistää oppilaan sellaisia taitoja ja ominaisuuksia, joista voi olla hyötyä muusikon urapolulla.

Olen kokenut oman opinto-ohjaukseni musiikkialan koulutukseen puutteelliseksi. Olen käynyt jonkin verran keskustelua yliopistotuttavieni kanssa, jotka ovat kokeneet samoin. Keskustelujen perusteella tuntui olevan yleistä, että opinto-ohjaajien tietämys musiikkialasta on ollut puutteellista. Olisi mielenkiintoista tietää, onko kyse yleisemmästä ilmiöstä vaiko vain yksittäisistä tapauksista? Tässä olisi hyvä aihe jatkotutkimukselle. Toinen aihe jatkotutkimukselle voisi olla se, kuinka hyvin musiikinopettajat noudattavat opetussuunnitelmien yleisiä ohjeita? Oma käsitykseni on, että monesti aineenopettajat keskittyvät noudattamaan pääosin oppiainekohtaisia sisältöjä ja tavoitteita. En käsitellyt tässä tutkielmassa ollenkaan erikoislukioita tai –luokkia, joten olisi myös mielenkiintoista tietää, miten esimerkiksi musiikkilukioissa ohjataan muusikon ammattiin tavoittelevaa oppilasta, kun ne noudattavat omia opetussuunnitelmiaan? Onko lähtökohtaisesti musiikkilukiosta helpompi ponnistaa musiikkialan jatkokoulutukseen ja työelämään?

Kun pohdin omaa koulutuspolkuani, ymmärrän sen taustoja nyt paremmin. Lukioissa painotetaan vahvaa korkeakouluyhteistyötä, mikä näkyi omassa opinto-ohjauksessani. Olisiko tässä yksi syy siihen, miksen saanut lukioaikoina ohjausta muusikon ammattiopintoihin? Jääkö muusikon ammattikoulutus ”pimentoon”, kun painotus lukioiden opinto-ohjauksessa on korkeakouluihin ohjaamisessa? Tekivätkö lukioni musiikinopettaja ja opinto-ohjaaja minkäänlaista yhteistyötä keskenään? Sitä en osaa sanoa. Voin kuitenkin todeta, että puutteellisesta opinto-ohjauksesta huolimatta, olen kulkenut omaa koulutus- ja urapolkuani musiikkialalla menestyksekkäästi. Kaikille tämä ei valitettavasti ole kuitenkaan mahdollista, sillä tiedon puute ja vähäinen yhteistyö opinto-ohjauksen ja aineenopettajien kanssa voivat estää luontevan urapolun kehittymisen. Siksi olisikin erittäin tärkeää, että koulumaailmassa ohjaus musiikkialalle sekä musiikinopettajien ja opinto-ohjaajien toimesta olisi mahdollisimman laadukasta.

6 LÄHTEET

- Huhtanen, K. (2011). Ammattikorkeakoulut ja musiikin koulutuksen suunta. Teoksessa M. Muukkonen, M. Pesonen & U. Pohjannoro (toim.), *Muusikko eilen, tänään ja huomenna*. Helsinki: Sibelius-Akatemia. 116-125. Haettu 22.2.2020 osoitteesta http://www2.siba.fi/toive/userfiles/media/Toive_loppuraportti_2011.pdf
- Ilmonen, K. (2003). Soittajille soppaa. Helsinki: Like.
- Karhunen, P. (2005). Musiikin koulutuksesta työelämään: kyselytutkimus toisen asteen ja ammattikorkeakoulututkinnon suorittaneista. Helsinki: Taiteen keskustoimikunta. Haettu 07.12.2019 osoitteesta <https://www.taike.fi/documents/%2010921/%201094274/Karhunen+35+05.pdf/4825c51d-3b05-409d-949f-d755f0e41f3e>
- Kosonen, E. (2009). Musiikkia koulussa ja koulun jälkeen. Teoksessa J. Louhivuori, P. Paananen & L. Väkevä (toim.), *Musiikkikasvatus - Näkökulmia kasvatukseen, opetukseen ja tutkimukseen* Jyväskylä: Suomen Musiikkikasvatusseura FiSME ry. 157-170.
- Lukion opetussuunnitelman perusteet (LOPS). (2019). Helsinki: Opetushallitus. Osoitteessa https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/lukion_opetussuunnitelman_perusteet_2019.pdf
- Musiikkiala (2019). Sivustolla Ammattinetti. Haettu 9.12.2019 osoitteesta http://www.ammattinetti.fi/ammattialat/detail/88_ammattiala
- Muusikkojen liitto (2020). Info. Haettu 12.3.2020 osoitteesta <https://www.muusikkojenliitto.fi/info/>
- Musiikkialan perustutkinto (2017). Tutkinnon perusteet. Helsinki: Opetushallitus. Haettu 18.1.2020 osoitteesta <https://eperusteet.opintopolku.fi/eperusteet-service/api/dokumentit/6854428>
- Musiikki taiteen perusopetuksessa (2017). Helsinki: Opetushallitus. Haettu 12.3.2020 osoitteesta <https://www.oph.fi/fi/koulutus-ja-tutkinnot/musiikki-taiteen-perusopetuksessa-2017>
- Mustonen, A. (2002). Median rooli psykologisessa kehityksessä. Teoksessa S. Sintonen (toim.), *Median sylissä. Kirjoituksia lasten mediakasvatuksesta*. Helsinki: FINN LECTURA. 55-69.
- Mustonen, A. (2012). Sosiaalinen media psykologisena kasvuympäristönä. Teoksessa H. Niemi & R. Sarras (toim.), *Tykkää tästä! Opettajan ammattietiikka sosiaalisen median ajassa*. Jyväskylä: PS-kustannus. 53-62.
- Oppilaanohjaus perusopetuksessa (2020.) Helsinki: Opetushallitus. Haettu 1.2.2020 osoitteesta <https://www.oph.fi/fi/koulutus-ja-tutkinnot/oppilaanohjaus-perusopetuksessa>

- Pastuhov, J. (2016). ”*Rakkaudesta lajiin*”. Keikkamuusikoiden työhyvinvointi Suomessa vuonna 2016. Jyväskylän yliopisto. Musiikin laitos. Pro gradu. Haettu 23.11.2019 osoitteesta <https://jyx.jyu.fi/bitstream/handle/123456789/50843/URN:NBN:fi:juu-201607143610.pdf?sequence=1>
- Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet (POPS). (2014). Helsinki: Opetushallitus. Osoitteessa https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/perusopetuksen_opetussuunnitelman_perusteet_2014.pdf
- Pohjannoro, U. (2011). Näkymiä musiikkiopistojen tulevaisuuteen. Teoksessa M. Muukkonen, M. Pesonen & U. Pohjannoro (toim.), *Muusikko eilen, tänään ja huomenna*. Helsinki: Sibelius-Akatemia. 10-25. Haettu 22.2.2020 osoitteesta http://www2.siba.fi/toive/userfiles/media/Toive_loppuraportti_2011.pdf
- Purma, R. (2017). ”*Plussana tanssitaito*”. Musiikkialan perustutkinnon lukuvuosina 2011-2016 suorittaneiden sijoittuminen työelämään ja jatko-opintoihin. Suomen konservatorioliitto. Haettu 11.12.2019 osoitteesta http://konservatorioliitto.fi/sites/default/files/sijoittumisselvitys_2017_web.pdf
- Rautasuo, M. (2018). *Muusikko, musiikkikasvattaja vai molemmat?* Kymenlaaksolaisten musiikinopettajien kokemuksia muusikkoudesta. Itä-Suomen yliopisto. Pro gradu. Haettu 30.11.2019 osoitteesta https://epublications.uef.fi/pub/urn_nbn_fi_uef-20181303/urn_nbn_fi_uef-20181303.pdf
- Sibelius-Akatemian nettisivut (2020). Haettu 12.3.2020 osoitteesta <https://www.uniarts.fi/yksikot/sibelius-akatemia/>
- Suomen konservatorioliitto (2018.) Ammatiksi musiikki. Suomen konservatorioliiton esite. Haettu 7.12.2019 osoitteesta http://konservatorioliitto.fi/sites/default/files/suomen_konservatorioliitto_esite.pdf
- Taidekasvatuksen ja kulttuurialan koulutuksen tila Suomessa (2010). Opetus- ja kulttuuriministeriön politiikka-analyysjä 2010:1. Haettu 12.3.2020 osoitteesta <http://www.luovasuomi.fi/www.minedu.fi/export/sites/default/OPM/Julkaisut/2010/liitteet/OKMpol0120105720.pdf?lang=fi>
- Tolvanen, H. (2011). Pelisilmää ja monitaituruutta – Rytmimusiikin kentän muutos ja muusikoiden tarpeet. Teoksessa M. Muukkonen, M. Pesonen & U. Pohjannoro (toim.), *Muusikko eilen, tänään ja huomenna*. Helsinki: Sibelius-Akatemia. 63-73. Haettu 22.2.2020 osoitteesta http://www2.siba.fi/toive/userfiles/media/Toive_loppuraportti_2011.pdf